

Eugenio

Copyright

Titel: Eugenio

Auteur: Diederik De Clercq

Eindredactie: Davy D'Halluin en Goedroen Debroey

© 2018, Diederik De Clercq

Uitgave in eigen beheer

ALL RIGHTS RESERVED. This book contains material protected under International and Federal Copyright Laws and Treaties. Any unauthorized reprint or use of this material is prohibited. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or by any information storage and retrieval system without express written permission from the author / publisher

Met dank aan Daniël Schepens wiens naslagwerk een
onuitputtelijke bron van inspiratie was.

Eene onderneming van volksplanting is zeer moeilijk, ja gevaarlijk onder verschillende opzichten voor den ondernemer. Ik heb zoo eene onderneming begonnen; -zij bevat veel bitterheid, maar ook zoetigheid, - en moest ik later vallen door deze onderneming, daar zij strekt tot welzijn mijner landgenoten, verklaar ik op voorhand, dat "sterven tot heil mijner landgenoten, mij aangenaam zal zijn, gelijk het aangenaam geweest is aan andere te sterven voor hun Vaderland."

Eugeen Schepens, 'Volksplanting in Entre-Rios' (1883)

6 juni 1853

Jean trekt de deur van de hoeve achter zich dicht. Met een zachte plof valt ze in het slot. Het gejoel en gehuil van de kinderen maakt in één klap plaats voor de rust van het platteland. Enkele dikke vliegen ontvluchten verschrikt de witgekalkte muur van het woonhuis om er enkele tellen later weer even onverstoord een nieuw plekje te zoeken. Op het dak fluit een merel zijn serenade en verborgen in de boomkruinen laten vinken het ene suskewiet na het andere klinken.

Met één oog kijkt Jean naar de hemel. 't Is een sombere junimaand tot nu toe. Het heeft de voorbije week al elke dag geregend en het voelt een paar graden frisser aan dan normaal. Hij hoopt dat de zomer snel begint. Met veel zon! Dat is goed voor het graan op zijn velden. Een rijke oogst met in september een volle schuur: het ultieme geluk van elke boer. Maar vandaag denkt hij even niet aan het werk. Jean zet zijn hoed wat steviger op zijn hoofd en met flinke tred wandelt hij over het erf. Een koppel kippen dat rond de mesthoop scharrelt, vlucht fladderend weg voor zijn voeten. Vol verontwaardiging kakelen ze naar hun baas. Maar die is de boerderijpoort al door. De straat op, rechtsaf, richting gemeentehuis.

Links en rechts roepen buren zijn naam. Hij begroet hen van ver door zijn hand op te steken. Voor de dames licht hij even zijn hoed. Tijd om een praatje te slaan, is er nu niet. Hij is al wat aan de late kant, maar het is gelukkig niet ver. Net wanneer zijn bestemming in zicht komt, slaat de kerkklok elf keer. Jean versnelt zijn stap nog een beetje. Met wat geluk zijn de formaliteiten afgerond tegen het angelus¹ en kan hij in één van de cafés aan de kerk nog een rondje geven voor het middageten.

Welden is een klein dorp. Ons kent ons. Nieuwtjes doen als een lopend vuurtje de ronde. De lokale roddeltantes vervullen hun werk voorbeeldig. Burgemeester Vande Velde zit met gemeentesecretaris Delplancken klaar om het blijde nieuws in ontvangst te nemen.

Gisterennamiddag schonk Jeans echtgenote Constance al voor de achtste keer het leven aan een kind. Maar vier keer stierven de kleintjes op jonge leeftijd, enkele maanden of jaren oud. Jean hoopt dat ze met deze zoon wat meer geluk hebben. Koster Lowie en Pierre, de veldwachter, zijn ook al op post. Zij vormen in het dorp traditioneel de getuigen bij de aangifte van een geboorte.

¹ Het angelus is een katholiek gebed dat gebeden werd om zes uur 's morgens, twaalf uur 's middags en zes uur 's avonds. Het gebed werd aangekondigd door het luiden van een (kerk)klok.

“Proficiat Jean,” zeggen de mannen in koor.

“Hoe is ’t met de kleine? En met Constance?” vraagt de burgemeester.

“Alles goed, burgemeester. Merci! Het is een schoon manneke met alles erop en eraan,” antwoordt Jean. “De geboorte is vlot gegaan en pastoor Teirlinck kwam gisterenavond nog langs voor het heilig doopsel.”

“Bon, dan gaan we dat hier allemaal eens officieel noteren,” zegt de burgemeester plechtig. “Eigenlijk staat alles klaar. Paulin, de gemeenteklerk heeft de tekst al in het register geschreven. Je moet ons alleen nog de naam van het klein schaap verklappen.”

“We noemen hem... Eugenius, mijnheer de burgemeester.”

18 mei 1879

“Ik ga naar Uruguay!” Het klinkt enthousiast. Rotsvast overtuigd van zijn eigen gelijk. Maar Constance’s hart maakt allesbehalve een sprong van vreugde. Ze kijkt in de blinkende ogen van de pezige jonge kerel die voor haar staat. Lange bruine broek, wit hemd waar voor één keer een koppel knoopjes te veel open staat. Handen van een boerenzoon, maar dan wel een paar dat al lang niet meer in de grond heeft gewroet. Er zit meer inkt dan aarde onder zijn nagels. Terecht. Constance wist al lang dat haar op één na oudste zoon het ver zou schoppen. Maar helemaal tot in Uruguay? Dat is toch wat gortig. Hoewel. Helemaal onverwacht is het niet. Sinds Eugene in Leuven studeert, komt het thema emigratie regelmatig aan bod rond de keukentafel. “Uruguay, jongen... Besef je wel wat je zegt? Dat is de andere kant van de wereld. Drie weken varen om de oceaan over te steken en dan nog je weg zoeken door dat onderontwikkeld gebied daar? Waarom blijf je niet wat dichterbij huis? Bij je moeder. Bij je broers en je zus.”

Terwijl ze het zegt, beseft Constance dat argumenteren waarschijnlijk geen zin heeft. Als Eugene iets in zijn hoofd steekt... Een deftige voor trekken met de ploeg is zijn ding niet. Maar hij kan wel bergen verzetten met

zijn koppigheid. Zijn vader zou hem misschien van gedachten kunnen doen veranderen. Maar Jean is al meer dan 8 jaar overleden. Eugene was nog niet eens volwassen.

Zie hem daar staan. Komt het erf op gestormd als een wervelwind. Nog hijgend van het spurtje dat hij trok om het grote nieuws te melden. Zweetdruppels parelen op zijn hoofd. Eentje glijdt langs zijn wang naar beneden en landt in de zijkant van zijn ringbaardje. Klaar om vanuit dit boerendorp de wereld te veroveren. Door zijn aderen kolkt het Weldens bloed dat hij langs overgrootmoeders zijde meekreeg. Een dorp van rebellen. 'Slecht volk' volgens de omliggende gemeenten. Fanatieke geuzen en beeldenstormers tijdens de zestiende eeuw. En nog geen honderd jaar geleden schoten soldaten hier met veel moeite een opstand tegen de adel en de Katholieke Kerk uiteen. Een dorp van 1100 inwoners met veel armoede, maar ook veel passie. En van dat laatste is Eugene een levend voorbeeld.

"Je weet toch dat daar een mooie toekomst op ons ligt te wachten, moeder? Op enkele jaren tijd worden we daar even rijk als hier na decennia zwoegen!" Eugene schreeuwt het bijna van enthousiasme. "En ik moet jou en Paulina en mijn broers toch niet achterlaten? Ga mee!"

Constance zucht diep. "Ik ben zeventig jaar, Eugeen. Ik woon al heel mijn leven in Welden. Een oude boom verplant je niet zomaar. Ik zou het niet overleven. Het is zelfs goed mogelijk dat een jonge kerel als jij zo een onderneming met de dood bekoopt!"

"Dulce est pro patria mori," antwoordt Eugeen gevat.

"Je weet dat ik alleen kerklatijn ken, jongen," vermaant Constance hem. "Op de universiteit mocht je geleerd doen, maar hier spreek je je moedertaal."

"Ik ben bereid om te sterven als ik daarmee iets goeds heb gedaan voor mijn landgenoten! En ik wil dit met hart en ziel, moeder. Wie schrik heeft, faalt!"

"Je zou beter eerst je studies in Leuven afmaken en een diploma halen. Je haalt twee jaar op rij een onderscheiding en nu zet je dat allemaal op het spel voor een volksplanting?"

"Ach, moeder! In Uruguay kan ik niets doen met dat diploma. Dat is daar maar een vodge papier. En in het slechtste geval hervat ik mijn studies later. Volgens monseigneur Cartuyvels kan ik zonder problemen nog dokter worden! Maar dat moet even wachten. Nu is de tijd rijp voor een emigratie. Langer uitstellen heeft geen zin."

En nog eens legt Eugeen aan de keukentafel van naaldje tot draadje uit waarom een volksplanting van

Vlamingen in Zuid-Amerika zo'n schitterend idee is. België is dichtbevolkt en er is weinig werk. De armoede neemt toe. Eugene groeide zelf op in een gezin van welstellende boeren. Genoeg te eten en te drinken. Hij mocht naar het college in Oudenaarde en net als zijn broer Ward zelfs naar de Universiteit in Leuven. Zij hadden zeker niet te klagen. Maar Eugene ziet ook wel dat niet alle jongens in het dorp het zo goed hebben. Hun vaders zitten 14 uur of meer per dag te weven, te spinnen of manden te vlechten, maar kunnen niet concurreren met de machines die in grote fabrieken hetzelfde werk doen. Of ze pachten akkerland waarvan de opbrengst grotendeels naar de grootgrondbezitters gaat. Roggebrood en aardappelen in karnemelk, dat is hun dagelijkse rantsoen. Geen stuiver kunnen ze opzij zetten.

"Maar aan de andere kant van de wereld... Daar is er ruimte zat!", zegt Eugene overtuigend. "Ze smeken om werkvolk en boeren die de vruchtbare gronden willen ontginnen. Het is het land van melk en honing. Een Eldorado. Met regeringen die de nieuwkomers volop willen steunen. In België wordt het land geleid door wie geld heeft. Dankzij het cijnskiesrecht heeft de arme bevolking helemaal niets in de pap te brokken," pleit hij. "Moeder, ik wéét gewoon dat mijn plan gaat slagen. Maak je geen zorgen. Ik ga daar trouwens niet alleen

naartoe. In je eentje red je het niet, zo ver van huis. Ik ga zoveel mogelijk gezinnen uit de streek warm maken voor mijn ideeën. We stichten een Vlaamse kolonie in Uruguay!”

Er verschijnt een voorzichtige glimlach op het verweerde gelaat van Constance. De rimpeltjes rond haar blinkende bruine ogen vermenigvuldigen zich spontaan. “Je bent een dromer, Eugene,” zegt ze trots. “Je hebt mijn zegen. Maak je droom waar. Maar vergeet niet dat het pad niet altijd over rozen zal gaan. Je gaat tegenkanting krijgen. Mensen met grootse plannen worden scheef bekeken. Zwart gemaakt! Hoge bomen vangen veel wind. Zeker in een klein dorp als dit.”

“Bedankt, moeder,” antwoordt Eugene ontroerd. “Ik ga je niet teleurstellen. En ik laat me zeker niet tegenhouden door roddelaars en doemdenkers. Wie niet in het project gelooft, moet maar thuis blijven. Vroeg of laat krijgen ze er spijt van.”

En hij stormt weg. Het erf af, richting de kerk. Op zoek naar mensen die in de ideeën van een zesentwintigjarige dromer willen geloven.

4 januari 1880

Het nieuwe decennium is net begonnen. Eugene weet nu al dat het voor hem een belangrijk jaar wordt. Hij is nerveus. Deze ochtend kreeg hij met moeite zijn das geknoot en zijn schoenen gestrikt. Waardoor hij te laat was voor de hoogmis. Stilletjes sluipt hij de Sint-Martinuskerk binnen. Iedereen zit met de neus in het missaal en probeert het Latijn te volgen dat pastoor Walraet brabbelt, met zijn rug naar het volk. Oef, niemand heeft hem gezien. Of toch... Moeder Constance kijkt vluchtig achterom. Net lang genoeg om één wenkbrauw vragend omhoog te trekken. Eugene doet alsof zijn neus bloedt. Hij stelt zich stilletjes achteraan in een duistere hoek bij de biechtstoelen. Met een half oor volgt hij de mis. Het is Feest van de Openbaring. Driekoningen. Een belangrijke dag voor gelovigen, dus de kerk zit nog wat voller dan anders. En straks, na het laatste 'amen' van de pastoor, zullen ook de cafés in het dorp volstromen. Binnensmonds probeert Eugene zich voor te bereiden op zijn grote moment. Vandaag zal hij voor de eerste keer een groep toehoorders proberen te overtuigen van zijn emigratieplannen. Voor zijn eigen gemoedsrust start hij op bekend terrein. Hier kent iedereen hem. Ze zullen dus hopelijk wel even beleefd de oren spitsen voor zijn verhaal.

Hij weet wat hij wil vertellen en hoopt dat het even vlot over zijn lippen rolt als het nu in zijn hoofd zit. Enkel over de start van zijn betoog blijft hij tobben. Hoe kan hij de aandacht trekken van de vele mannen en vrouwen in een bomvol café?

Gelukkig volgt er plots een geschenk uit de hemel! Eugene schrikt op uit zijn overpeinzingen wanneer de pastoor de krakende trap van de kansel in het midden van de kerk opklimt. De twee donkerbruine houten engeltjes die schijnbaar het gevaarte omhoog houden, vertrekken geen spier, ondanks de honderd kilo extra die ze het komende kwartier op hun schouders torsen. Pastoor Walraet is een uit de kluiten gewassen man. Hij houdt van een lekker glas wijn en een flinke portie boerenboter op zijn brood. En dat zie je eraan. Het voordeel voor de kerkgangsters is dat uit dat forse lijf ook een forse stem klinkt. Niemand kan achteraf zeggen dat ze zijn preek niet hebben gehoord.

De pastoor kijkt vanop zijn hoge uitkijkpost eerst even de kerk rond. Als hij Eugene in zijn hoekje ontdekt, is het alsof de staalblauwe ogen van de parochieherder de jonge knaap net iets langer aanstaren dan anders. Eugene slaat zijn ogen neer en maakt devoot een kruisteken.

“Het feest van vandaag heet Openbaring des Heren,” steekt de priester van wal. “Wijzen, magiërs uit het

Oosten zoeken de koning van de Joden. Ze volgen een ster. En die ster leidt hen naar Bethlehem. Hun ultieme bestemming. Een plek waar iets is gebeurd dat de wereld gaat veranderen. Maar ze vinden slechts een kind in een kribbe. Een kind en zijn moeder. En toch knielen ze en brengen dit kwetsbaar kind hun hulde. Het verhaal zoals Mattheüs het vertelt, schetst deze wijzen als echte zoekers. Ze zoeken niet zomaar een koning, maar een koning die het begin betekent van iets nieuws. En dat nieuwe wordt zichtbaar aangewezen door een ster. Een ster die hen door alle landen en over alle grenzen heen de weg wijst.”

De rest van de preek hoort Eugene niet meer. Dit is de inspiratie die hij nog nodig had om straks een onvergetelijke indruk te maken.

Na de eucharistie stroomt het volk de kerk uit. Pastoor Walraet staat aan de kerkpoort om zijn parochianen een gelukkig nieuwjaar te wensen. “Ik wens u een heel schoon jaar,” buldert hij terwijl hij Eugene's hand schudt en bijna kapot rijpt. Met een vette knipoog voegt hij eraan toe: “En maak maar wat goede voornemens! Zoals op tijd in de heilige mis zijn, bijvoorbeeld.” Eugene lacht schaapachtig en volgt de massa de trappen af, richting Pontstraat. Tegenover de kerk wurmt hij zich herberg ‘De Zwaan’ in. Het is er druk. Maar dat vindt Eugene

niet erg. Hoe meer luisterende oren, hoe meer kans dat hij iemand warm maakt voor de volksplanting.

Eerst maar even de eerste drukte laten overwaaien, denkt Eugene. Hij gaat aan de toog staan en bestelt een pint. Ondertussen kan hij rustig kijken wie er allemaal in het café zit. Veel boeren, maar ook wat deftiger volk. De zussen Lambrecht zitten aan een tafeltje te keuvelen. En burgemeester Van Cauwenberghe is er ook met zijn trouwe knecht Tist. In een hoek haalt koster Remi een pak kaarten boven en twee tafels verder zit meneer dokter met een paar dorpelingen te dobbelen. Lastig publiek. Maar Eugene laat zich niet afschrikken. Als iedereen zijn eerste pint gekregen heeft, schraapt Eugene zijn keel. Van onder de toog haalt hij een klein bankje zodat hij wat boven de aanwezigen uitsteekt. "Beste dorpsgenoten!"

Het geroezemoes verstomt als bij toverslag. Vijftig, misschien wel zestig paar ogen draaien zich in de richting van de spreker. De dorpelingen hadden misschien wel een toespraak van hun burgemeester verwacht. Maar daar staat een doornormale jonge slungel met een baardje, in zijn zondagse kostuum. "Beste dorpsgenoten," herhaalt Eugene. "De meesten onder jullie kennen me wel. Ik ben Eugene Schepens, zoon van wijlen Jean-Baptiste." Er gaat wat gemompel door het café. Ze hebben allemaal wel van Eugene

gehoord. Als kind al de slimste van de gemeenteschool in het dorp. Een intelligente gast die nadien hogere studies heeft gedaan.

“Ik ben geboren en getogen in Welden,” vervolgt Eugene. “Ik hou van dit dorp en van de mensen die er wonen. Maar voor velen onder ons zijn de perspectieven voor de toekomst hier somber.” Opnieuw instemmend gemompel, maar dan vooral bij de aanwezige boeren en ambachtslieden.

Onverstoord vervolgt Eugene zijn betoog. “Jullie hebben daarnet ook naar de preek van meneer pastoor geluisterd. Hij vertelde over de ster die de wijzen uit het Oosten naar Bethlehem leidde. De plek die volgens hen de start betekende van een betere toekomst.”

De burgemeester begint wat ongemakkelijk op zijn stoel heen en weer te schuiven. Hij heeft geen idee waar de jonge Eugene naartoe wil, maar hij zal niet tolereren dat er openlijk kritiek wordt gegeven op zijn beleid in het dorp.

“Maar waar ligt de start van jullie nieuwe toekomst? Waar ligt de start van een beter leven voor al wie zich hier al jarenlang krom werkt voor een hongerloon?”

“Zo krom ziet gij er toch niet uit, hoor,” bromt de burgemeester en het hele café barst uit in een daverend lachsalvo. Eugene is even de draad kwijt. Hij neemt snel een slok van zijn bier en gaat verder.

“Weten jullie hoe de ster eruit ziet die jullie moeten volgen om het beloofde land te gaan zoeken? Wel... ik ben die ster. Ik zal u tonen waar een mooie toekomst ons tegemoet lacht. Een toekomst die jullie van de ondergang zal bevrijden en uit de armoede zal helpen.” Er wordt geapplaudisseerd en op de tafels geklopt. Eugene's intro heeft indruk gemaakt. Zelfs de burgemeester houdt nu zijn mond.

Haarfijn legt Eugene zijn plannen uit. Woord voor woord, zoals hij het dagenlang in zijn hoofd heeft voorbereid. Met wetenschappelijke cijfers over Zuid-Amerika die hij in Leuven kon verzamelen. Met levendige beschrijvingen van de vlaktes in Uruguay, hoewel hij er zelf nog nooit geweest is. Met de belofte dat hij dit enkel doet vanuit een sociale bewogenheid voor zijn landgenoten en niet uit eigen winstbejag. “Jullie moeten vandaag deze zware beslissing nog niet nemen,” belooft Eugene tot slot. “De komende maanden ga ik zelf ter plaatse onze bestemming verkennen. Ik kom terug met nog meer gedetailleerde informatie. En dan zullen jullie overtuigd zijn dat er maar één juiste weg is. De weg naar Uruguay!”

In de taverne is het enkele tellen muisstil. Als op een afgesproken teken begint iedereen door elkaar te praten. Terwijl ze aan de ene tafel duchtig van ja knikken,

schudden ze wat verderop even resoluut het hoofd van links naar rechts. Maar Eugeen is tevreden. Ze hebben tenminste geluisterd en hij had toch nooit gedacht dat hij iedereen zou kunnen overtuigen. Zeker de notabelen en de clerus van het dorp niet. Wie wil slagen in Amerika zal de eerste jaren hard moeten werken, heeft hij daarnet gezegd. Pastoors en ander schoon volk houden daar niet van. Ze spannen liever iemand anders voor hun kar.

Enkele aanwezigen klampen hem aan om nog meer te weten te komen. Zij zien hun vrouw en kinderen honger lijden en willen alles doen om uit die miserie weg te geraken. Eén van zijn vroegere burens legt een hand rond Eugeens schouders. "Je hebt helemaal gelijk, Eugeen," zegt hij. "We werken van 's morgens vroeg tot 's avonds laat met het zweet op onze rug. We verdienen net genoeg om de pacht te betalen en sober te kunnen leven. En als ons lijf versleten is van het harde werk, wat staat er ons dan te wachten? Een stok uit de haag snijden en gaan bedelen van deur tot deur. Die volksplanting is helemaal niet zo'n slecht idee!"

7 maart 1880

Eugeen zet nauwelijks twee stappen in de herberg en hij heeft haar al opgemerkt. Zijn hart begint wat sneller te kloppen en zijn buik kriebelt. Liefde op het eerste gezicht. Al heeft zij hem nog niet aangekeken. Hij is naar Beerlegem gekomen vandaag. 'In de Klok' is het ideale café om zijn project voor te stellen. Er kan veel volk binnen en het ligt vlak naast de kerk. Op een boogscheut van zijn eigen heimat! Ook hier gaat nieuws snel rond. Want tegenwoordig probeert Eugeen zijn voordrachten op voorhand bekend te maken. Steeds meer mensen komen speciaal naar hem luisteren omdat zijn plannen hen oprecht interesseren.

Maar vandaag werkt Eugeen zijn teksten af op automatische piloot. Hij zit met zijn gedachten bij dat mooie meisje aan het tafeltje centraal achteraan. Naast haar zit een man die hij begin de dertig schat. Haar echtgenoot? Hopelijk niet. Ze gedragen zich meer als broer en zus. En die oudere vrouw is dan waarschijnlijk hun moeder. Het meisje heeft haar bruinblonde haren netjes opgestoken. Boven de blauwe zondagse jurk draagt ze een bruin vestje. Buiten is het fris, maar in de herberg zorgt het haardvuur voor een aangename warmte. Is het daardoor dat ze bloost of zijn het de vele steelse blikken die Eugeen met haar uitwisselt? Af en

toe ziet hij haar giechelend iets in het oor van de man fluisteren. Die laat duidelijk blijken dat ze haar mond moet houden om de uitleg van Eugene te kunnen horen. Zoals gewoonlijk krijgt Eugene applaus op het einde van zijn voordracht. Heel wat mannen klampen hem aan om vragen te stellen. Eugene staat hen beleefd te woord, maar houdt met één oog in de gaten of die schoonheid nog steeds op haar plaats zit. Nadat hij de lokale smid, een vriendelijke reus met een woeste baard, heeft uitgelegd dat de kostprijs van de onderneming pas begin volgend jaar duidelijker zal zijn, merkt Eugene tot zijn teleurstelling dat de vrouw van zijn dromen verdwenen is.

Iemand tikt hem op de schouder. Eugene draait zich om. Daar staan de man en de oudere vrouw van het tafeltje daarnet. En achter hen...

“Goeiemiddag! Mag ik me even voorstellen? Mijn naam is Leo De Vos. Dit hier is mijn moeder Rosalie en ook mijn zus Julia is erbij.”

“Maar u mag gerust Julie zeggen,” knipoogt Julia terwijl ze Eugene beleefd een hand geeft.

“U hebt ons overtuigd van uw plannen, meneer,” vervolgt Leo. “Mag ik u deze middag bij ons thuis uitnodigen voor de maaltijd om hierover verder van

gedachten te wisselen? Mijn vader Louis zal er dan ook bij zijn."

Dat laat Eugeen zich geen twee keer zeggen. Aan tafel zit hij naast Julia. En terwijl moeder Rosalie een heerlijk zondagsmaal op de dis tovert, praten ze honderduit over Eugeens studies, zijn jeugdijaren in Welden en natuurlijk over Uruguay.

Laat in de namiddag staat Eugeen met Julia onder de linde aan het dorpsplein van Paulatem.

"Je bent een bijzondere man, Eugeen," fluistert Julia. "Ik heb nog nooit iemand ontmoet met zo'n wil om het onbekende tegemoet te gaan. En met zo veel goede bedoelingen om anderen daar mee naartoe te nemen."

"En ik heb nog nooit iemand ontmoet met zo'n schone ogen als de jouwe, Julieke," antwoordt Eugeen. "Zie ik je binnenkort nog eens terug?"

"Voorlopig zit je niet aan de andere kant van de wereld, Eugeen. Dus dat moet wel lukken, zeker," lacht Julia.

"Maar binnenkort vertrek ik wel. Over enkele weken vaar ik vanuit Antwerpen naar Zuid-Amerika. Op verkenning!" Julia's adem stukt even bij deze mededeling van Eugeen.

"In jouw eentje? Is dat niet gevaarlijk? En hoe lang blijf je weg?" Ze snapt zelf niet hoe ze zich zo'n zorgen kan maken over een jonge kerel die ze deze ochtend nog niet

eens kende. Maar hij heeft zoveel indruk op haar gemaakt dat...

“Ik moet dit doen, Julie. De mensen stellen mij te veel vragen waar ik nog niet kan op antwoorden. Ik moet ter plaatse kijken hoe de situatie is. Ik moet met de overheden in Zuid-Amerika praten om zeker te zijn dat ze de volksplanting steun willen geven. Pas dan kunnen mijn ideeën ook concreet vorm krijgen. Pas dan kan ik deze grote onderneming praktisch beginnen voorbereiden. Hopelijk samen met heel wat anderen.”

“Hoe lang Eugene?”, herhaalt Julia.

“Vijf maanden. Maximum. In oktober ben ik terug!”

8 augustus 1880

Eugeen wist het zweet van zijn voorhoofd. Het is hier winter en dus niet te warm, misschien een graad of 13. Uiteindelijk wonen ze hier op 31 graden zuiderbreedte. Dat is wat dichterbij de evenaar dan België. En toch doet het landschap Eugeen heel hard denken aan zijn thuisland. De vruchtbare gronden langs de Rio Uruguay hebben veel weg van de Scheldemeersen in Welden en omstreken. Hier en daar stukken bos om aan hout te geraken. Wat verder van de rivier lichte glooiingen in het vlakke landschap. Regelmatig een malse regenbui en weinig tot geen kans dat de boel overstroomt. Maar Eugeen zweet van het ingespannen gesprek dat hij zonet had met burgemeester Retamar van het Argentijnse Villaguay. Het resultaat was zonder meer positief. De burgervader sprak zoals hij eruit ziet: rustig, verzorgd en vriendelijk. Onder het fijne zwarte snorretje lachte hij regelmatig zijn parelwitte tanden bloot. "Onze streek heeft nood aan goede werkkrachten. Landbouwers met kennis van zaken om de dorpen en steden in de omgeving van voedsel te voorzien," had de burgemeester gezegd. "Maar ook ambachtslieden die geen schrik hebben om te werken. U krijgt van ons alle steun!" Dat liet Eugeen zich geen twee maal zeggen. Dus hij had daar onmiddellijk op ingepikt.

“U begrijpt dat zo’n project geld kost. Niet alleen voor de mensen die de oversteek van de oceaan willen maken, maar vooral ook voor de organisator,” had Eugene geantwoord. Zijn Spaans is zeker en vast nog niet perfect. Maar dankzij de lessen die hij in Leuven had gevolgd en heel wat uren zelfstudie, kan hij intussen vlot een gesprek voeren in de moedertaal van de Argentijnen.

“Ik vraag de Argentijnse staat om mijn ticket terug naar Europa te betalen en ook nog 200 pesos voor de propagandakosten die ik maak in België.”

“Dat zou geen probleem mogen zijn,” reageerde de burgemeester.

“En de Argentijnse staat betaalt de ontschepingskosten en ons vervoer van Buenos Aires naar Villaguay!”, had Eugene aangevuld. “Het staat zo in jullie immigratiewet van 1876, maar het lijkt me interessant om dit voor de duidelijkheid nog eens op papier te zetten.”

“En hoeveel gezinnen denkt u zo te kunnen overtuigen, señor Eugenio?”

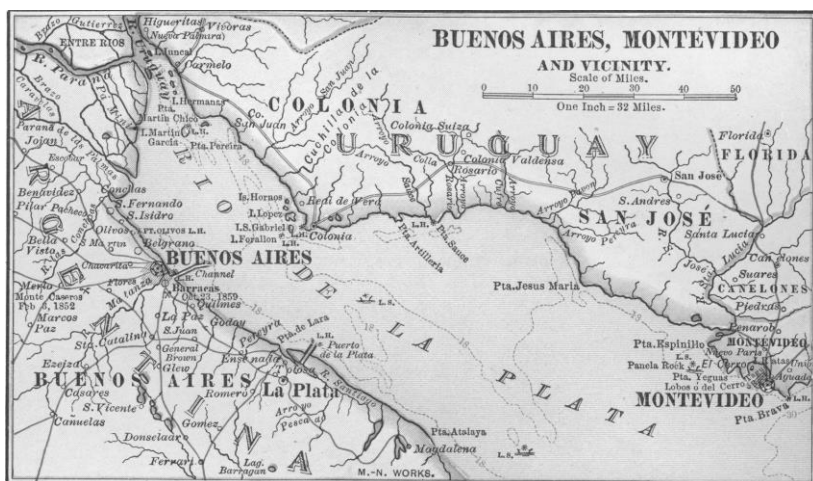
“Tachtig,” had Eugene resoluut geantwoord. “Bezorg me tachtig gratis percelen goede landbouwgrond van 32 hectare.”

Dat was een gok, bedenkt Eugene zich terwijl hij zich even op een bankje tegen de muur van een stenen gebouwtje zet. Hij heeft op dit moment nog geen flauw

idee met hoeveel landgenoten hij zal inschepen richting Argentinië. Niemand heeft al toegezegd. Maar tachtig lijkt hem een realistisch getal. Hopelijk worden het er zelfs meer. Dat moet lukken, denkt Eugene. Zeker na alles wat ik hier heb gezien en kan gaan doorvertellen aan mijn landgenoten.

Eugene was op 1 mei in Antwerpen vertrokken met het stoomschip Vandyck voor zijn allereerste zeereis over de oceaan. Eerst zuidwaarts langs de Canarische eilanden en verder tot Kaapverdië. Vanaf daar de Atlantische oceaan over richting Zuid-Amerika. De eerste dagen lag zijn maag overhoop door zeeziekte. Hij overleefde een dag of drie op suikerwater met wat citroensap. Maar al gauw ging dat beter en keek hij zijn ogen uit op het gigantische schip. Met uitzondering van enkele stormachtige dagen, verliep de reis rustig. Alleen de kakkerlakken die 's nachts massaal uit gaten en spleten tevoorschijn kwamen, vormden een onaangename verstoring van de nachtrust. Na een tussenstop in Rio voer het schip eind mei de haven van Montevideo binnen. Eugene zette zijn eerste stappen op Uruguayaanse bodem. De zoektocht naar een geschikte plek voor zijn volksplanting kon beginnen.

Eugeen liet er geen gras over groeien en trok onmiddellijk de stad in op zoek naar mensen die hem konden helpen. Het eenvoudigste was om opnieuw een boot op te stappen en via de Platarivier de Rio Uruguay op te varen. Daar zou hij langs de twee oevers enkele bestaande koloniën kunnen bezoeken en ontdekken welke voor- en nadelen zij hadden ondervonden. En met die gegevens natuurlijk de ideale plek zoeken voor de nieuwe Vlaamse volksplanting.



Maar eerst ging Eugeen langs bij de Belgische consul. In zijn statige met marmer bezette kantoor in het hart van Montevideo leek het alsof alles voor de volksplanting in de juiste plooi viel. "Het platteland in Uruguay is een droom om te wonen. Zowel mens als dier doen er geen

vlieg kwaad. Jaguars zijn er niet meer in het land. En wat de bevolking betreft: je kan er zonder gevaar voor diefstal of moord met de deur open slapen. Ik kan het weten, want ik heb zelf jarenlang op het platteland gewoond,” besloot de consul. Bij zijn vertrek kreeg Eugene nog een hoop papieren in zijn handen gestopt. “Hier. Alles wat je moet weten over landbouw, politiek, transport en zo meer.” Zodra hij het kantoor buiten was, stopte Eugene de papieren goed weg. Dit was zijn ultieme schat om Vlamingen te overtuigen met hem mee te komen naar Zuid-Amerika. Hiermee zou hij alle criticasters de mond snoeren en Julia en haar familie overtuigen om hem te volgen naar de kolonie!

Eugene staat op van de bank. Het is tijd om richting Buenos Aires te vertrekken en zijn terugreis voor te bereiden. Hij heeft hier genoeg gezien. De zaken zijn achteraf bekeken wat anders gelopen dan verwacht. Langs de twee kanten van de Rio Uruguay zijn er mogelijkheden zat voor een geslaagde kolonie. Op voorhand had hij gedacht om in Uruguay zo’n plek te vinden. Maar de Argentijnse oever van de rivier blijkt nu minstens even interessant. De streek rond Villaguay draagt zeker zijn voorkeur weg. De grond is er beter voor de teelt van mais en graan. Als de Argentijnse

regering woord houdt en alle beloofde steun geeft, kan de kolonisatie niet verkeerd lopen!

18 januari 1881

't Is ijzig koud in België. Het heeft al een week hard gevoren. De Schelde begint tegen de oevers wat ijsplekken te tonen. Eugene wandelt met het hoofd diep in de kraag van zijn jas en zijn pet over zijn oren langs de rivier die de grens van Welden afbakent. Aan de overkant ligt Heurne. De 'vijand', denkt hij met een klein glimlachje. Als kind kwamen ze hier de jeugd van het dorp aan de andere kant van het water uitdagen en werden er nogal wat stenen over en weer geworpen. Niemand gooide ooit raak. 't Was alleen maar kattenkwaad. Een tijd zonder zorgen. Dat is nu wel anders.

Voor het eerst twijfelt Eugene aan zijn plannen om een Vlaamse kolonie te starten in Zuid-Amerika. Dat is allemaal de schuld van de Argentijnen.

"Helaba! Niet zo somber!" Hij wandelt hand in hand met Julia en die kwettert vrolijk door zijn somberheid heen. "Het is mijn vijftiengste verjaardag. Mijn lief mag dan wel wat vrolijker zijn!"

Bij zijn terugkomst uit Zuid-Amerika hoorde Eugene dat Julia's vader in augustus was overleden. Maar dat had het enthousiasme van de familie over Eugene's emigratieplannen gelukkig niet aangetast.

“Je hebt gelijk, Julieke. Maar die verdomde Argentijnen liggen op mijn lever.”

Julia draait met haar ogen. “Zit je daar nu nog steeds mee in je maag? Als ze ons in Argentinië niet willen, dan trekken we toch naar Uruguay! Je hebt er al zoveel moois over geschreven in de Scheldegalm!”

Na zijn verkenningsreis in Zuid-Amerika was Eugene te weten gekomen dat het veelgelezen katholieke weekblad Scheldegalm uitgebreid aandacht had besteed aan twee voordrachten die hij in Oudenaarde gaf nog voor zijn vertrek. Hij was met drukker Bevernaege gaan praten en die was bereid om hem regelmatig wat ruimte te geven om de ideeën rond de volksplanting ruim bekend te maken. De bundel informatie die hij van de consul kreeg, kwam hem daarbij goed van pas.

“De regering in Uruguay kan ons niet hetzelfde geven als die in Argentinië,” bromt Eugene. “Waarom bieden ze ons niet gewoon de grond in Entre-Rios aan? Nee. In de Gran Chaco waar het wemelt van de vijandige Indianen en het klimaat al half tropisch is. Of anders aan de Rio Negro op een plek waar schepen niet eens in de buurt kunnen komen. De Italianen en Spanjaarden krijgen de mooiste plekjes. En wij, Belgen, moeten het met de restjes stellen!”

Julia probeert haar beminde wat te kalmeren. “Rustig, Eugene. Misschien veranderen ze nog van idee. Je hebt

toch een overtuigende brief terug gezonden naar Buenos Aires? En in afwachting van hun antwoord heb je hier nog werk genoeg om wat meer boerengezinnen te overtuigen.”

Daarin had Julia in elk geval gelijk. De Scheldegalm werd dan wel veel gelezen, maar de echte overreding moest toch tijdens voordrachten gebeuren. En hij moest het juiste publiek vinden. Enthousiaste straatarme keuterboeren genoeg. Maar zonder een klein spaarpotje kunnen ze de onderneming niet beginnen. De reis zelf zal in het beste geval zo’n 125 frank kosten. En om ter plaatse een nieuw leven op te bouwen, is er een spaarpot van minstens 3000 frank nodig.²

“Verdomme!”, vloekt Eugene half luidop. “En dan nog al dat geroddel over mij! Ze noemen mij een zot en een leugenaar. Een bedrieger. Laatst hoorde ik zelfs iemand het woord slavenhandelaar in de mond nemen.”

“Och Eugene, dat menen die mannen toch niet? Die zijn gewoon jaloers.”

“Niet gemeend? Vorige week ben ik op de loop mogen gaan voor een bende heethoofden die me met hun vuisten wilden bewerken!” Eugene denkt met een krop in de keel terug aan dat hachelijke moment.

² Rond 1880 verdiende een Belgische arbeider gemiddeld ongeveer 3 frank per dag. Boeren die gronden pachtten, moesten het vaak met nog minder doen.

Hij zou, zoals vaak, na de hoogmis een voordracht geven in een dorpscafé enkele parochies verderop. Een vijftal stevige boerenzonen stonden hem op te wachten aan de deur. “Gij zet hier geen voet binnen!”, gromde er een. Eugene probeerde beleefd te blijven en vroeg of hij toch even mocht passeren. “We hebben uw gezever hier niet nodig!”, snauwde een ander. “En als ge zelf niet op uw stappen terugkeert, zullen we u met plezier een handje helpen.” Vanuit zijn ooghoek zag Eugene een mes blinken in de hand van één van de kerels. Met een ruk draaide hij zich om en zette het op een lopen. De boze dorpelingen achtervolgden hem nog even, maar gaven het gelukkig al gauw op.

Een uur later kwam Eugene hijgend en lijkleek de keuken van zijn moeder binnen. Geschrokken veerde ze op uit haar stoel. De aardappelschillen op haar schoot vlogen alle kanten op. Buiten adem had Eugene zijn verhaal gedaan.

Constance kreeg tranen in haar ogen. “Ik had je toch gewaarschuwd, jongen! Stop ermee. Nu het nog kan,” snikte ze. “Die volksverhuizing heeft je alleen nog maar geld en miserie gekost! Ga terug naar Leuven. Maak je studies af. Word geneesheer! Daarmee kan je toch ook mensen helpen. En je zal er veel beter je boterham mee verdienen.”

Ze heeft gelijk, dacht Eugeen. “Maar ik mag niet opgeven, moeder,” zei hij. “In het belang van onze landgenoten. Ik ben verslaafd aan het idee van die Vlaamse volksplanting. En ik ben bereid om voor haar te werken, te strijden, te lijden en te sterven!”

Stoere taal. Maar nu hij hier hand in hand met Julia langs de Schelde loopt, staat zijn geloof op een laag pitje. “Ik heb een klein mirakel nodig om voldoende mensen te kunnen overtuigen, Julie,” zucht Eugeen. “Ik ga in elk geval mee,” antwoordt ze lief. “Ik laat je geen tweede keer zonder mij naar de andere kant van de wereld varen!”

Eugeen begint spontaan te lachen. En Julia doet mee. Eerst nog gewoon, maar binnen de kortste keren zitten ze allebei bulderend op de bevroren grond langs de Scheldekant. De ganzen op het water maken zich gakkend uit de voeten. En Eugeen vertrekt met nieuwe moed naar Gent. Hij vond er een tijdelijk onderkomen bij zijn broer Ward in de Belgradostraat. Een kleine maar gerieflijke kamer, vlakbij het centrum. De ideale uitvalsbasis om verder alle valkuilen voor een succesvolle volksplanting grondig te bestuderen en zijn tegenstrevers voorgoed de mond te snoeren.

6 juli 1881

Het mirakel heeft zich voltrokken! Niet één, maar zelfs twee mirakels.

Het eerste mirakel was begin april. Eugene's hart begon sneller te bonzen wanneer hij plots een officiële envelop met de nodige zegels en stempels uit Argentinië in zijn handen hield. Zijn handen beefden bij het lezen. Zijn hoofd begon steeds harder te gloeien. Dit was het nieuws waar hij zat op te wachten. Eindelijk! De Argentijnse regering steunt de volksplanting in Entre-Rios! En ze komen tegemoet aan alle voorwaarden die Eugene formuleerde. Ze betalen de reiskosten van de hoofdstad naar hun nieuwe woonplaats en elk gezin krijgt 32 hectare vruchtbare grond!

Eugene publiceerde onmiddellijk een artikel over Entre-Rios in de Scheldegalm. Hij moest natuurlijk verantwoorden waarom hij plots niet meer over Uruguay sprak. Maar zijn pleidooi stak goed in elkaar: Entre-Rios was gewoonweg de beste plek in Zuid-Amerika voor Vlaamse boeren. Maar de plotse verandering was ook koren op de molen van de doemdenkers. Op paasmaandag hield Eugene een voordracht in het 'Hof Van Vlaanderen' op de

Oudenaardse Markt. En natuurlijk kwamen er weer heel wat vragen van lasteraars.

“Al goed en wel, meneer, maar er zijn al sinds de jaren vijftig Vlamingen naar Zuid-Amerika getrokken. En er is er daar nog geen enkele gelukkig geworden! Maar u bent een soort wonderdoener die dat wel kan, zeker?” Eugene liet het gelach van een deel van de zaal rustig uitsterven. “Ik ben geen wonderdoener en wat u zegt over het verleden, dat klopt. Het grote verschil is dat velen de voorbije jaren vertrokken zijn, zonder zich deftig te informeren over de toestand. Zo kwamen ze terecht in gebieden met vijandige indianen, plaatsen waar het vol giftige slangen zit of gronden waar er meer steen dan vruchtbare aarde te vinden is. Ik heb de gevaren die een volksplanting kunnen bedreigen maandenlang bestudeerd. Ik ben met een stoomschip de oceaan over gevaren om ter plaatse te kijken en te luisteren. En tot slot: de mannen die met mij mee gaan, mogen ook niet de eersten de besten zijn. Iedereen kan fortuin maken in Argentinië. Maar dan moeten ze bereid zijn om ginds hard te werken. Luilakken zijn nergens welkom. Ook niet in Entre-Rios,” sprak Eugene fors.

“De enige die beter wordt van die zotte plannen, dat bent uzelf!” schreeuwde een kleine driftkikker met een bolhoed.

“Dan vraag ik u om dat te bewijzen,” riposteerde Eugene. “Ik heb tot nu toe veel tijd en eigen middelen gestoken in de voorbereiding van deze plannen. Ik heb daarvoor nog aan niemand een frank gevraagd. Maar om u helemaal te overtuigen, wil ik zelfs afzien van de 50 frank die ik aan elk gezin ging aanrekenen voor mijn onkosten. In ruil voor het vertrouwen dat ze in mij stellen!”

Instemmend gemompel in de zaal. Eugene had punten gescoord. Opnieuw wat meer Vlamingen overtuigd van Entre-Rios.

Het tweede mirakel houdt Eugene op dit moment in zijn hand: een brief uit Argentinië van Jules. Met een lofzang op de eerste kennismaking met zijn nieuwe vaderland. Jules was enkele maanden geleden zelf naar Eugene toegestapt in Schorisse, in het huis van Jef Van Hauwaert. De al wat oudere landbouwer had zelf geen ambitie meer om te emigreren, maar hij steunde de ideeën van Eugene volop. Na de voordracht stond plots een jonge boerenknaap op, geflankeerd door drie kameraden. Eugene vreesde enkele ogenblikken dat hij weer zou moeten vluchten voor in het rond zwaaiende vuisten. Maar het tegendeel was waar.

“Ik ben Jules Van Hauwaert, de zoon van Jef. En met mijn drie kameraden wil ik naar Argentinië!”, sprak hij.

Eugeen verbaasde zich over zoveel enthousiasme. Hij had nog niet eens de officiële oproep gelanceerd. “Wij gaan hier niet nog enkele maanden zitten wachten. We willen graag al in april vertrekken!”

“In april?”, stamelde Eugeen. “Het is voor mij onmogelijk om jullie dan te begeleiden naar Zuid-Amerika!”

“Dat vragen we ook niet,” zeiden de jongens. “Help ons zoveel mogelijk met de voorbereidingen en dan trekken we ginder ons plan wel. In ruil bezorgen we snel een uitgebreid verslag van onze ervaringen. Als ze positief zijn, zoals u voorspelt, kan het u helpen om anderen te overtuigen ons achterna te reizen.”

Zo gezegd, zo gedaan. Op 21 april stond Eugeen op de kade in Antwerpen en zag de vier mannen het schip opstappen. Jules liet zijn vrouw en een dochtertje van nog geen jaar oud achter in België. Allemaal in de hoop fortuin te maken en hen snel ook te laten overkomen. De vier mannen hadden van Eugeen nog wat aanbevelingsbrieven meegekregen om bij aankomst onmiddellijk de juiste contactpersonen te vinden. En natuurlijk hadden ze de dagen voordien van Eugeen tientallen tips gekregen over het leven op zee en bij aankomst in Buenos Aires. Met drie krachtige kreten van de stoomfluit zag Eugeen het schip koers zetten naar het land waar hij zelf van droomde. Hij wuifde de

vier jonge avonturiers zo lang mogelijk na. Eerst met de hand, later met zijn hoed en uiteindelijk, als ze bijna uit het oog verdwenen, met een witte zakdoek. En de jongens hielden woord.

“Zeg tegen iedereen dat het hier heel goed is,” schrijft Jules. “En wanneer we hier helemaal geïnstalleerd zijn, laten we onze familie ook overkomen,” vult Seraphin aan.

Deze brieven komen in de Scheldegalm, denkt Eugene. Dat is een mooie aanvulling bij alle concrete informatie over de reis die ik er al in zette. Nu nog wat meer volk om mee te gaan, blijft hij realistisch.

Na de eerste officiële oproep eind mei, heeft Eugene intussen een twintigtal volksverhuizers verzameld. Eind oktober zouden ze vertrekken. Dat wil zeggen dat er nog een drietal maanden resten om de groep uit te breiden. Eugene plant elke week twee voordrachten. Dat moet volstaan.

29 oktober 1881

“Morgen is het zo ver, lief. De start voor jouw Vlaamse kolonie in Argentinië!” Julia kan niet trotser zijn op haar verloofde. Haar bagage is ingepakt, want ze gaat zelf ook mee.

“Je kan alleen mee als we getrouwd zijn, Julieke,” had Eugene gezegd. Maar tijd om die trouw te organiseren, had hij natuurlijk niet. En Julia liet zich niet zo gemakkelijk afschepen.

“Eugene, ik ga mee! Je zal mijn hulp en steun goed kunnen gebruiken. En ’t is toch niet omdat we samen reizen dat we ook al samen moeten slapen. We trouwen dan wel als het eens beter past.” Einde discussie.

Eugene stak zijn energie liever in de voorbereidingen van de overtocht dan in zinloze ruzies met Julia. Om haar familie en het lokale roddelcircuit te sussen, hadden ze zich wel nog officieel verloofd.

Dinsdag zullen ze dus samen met 4 veertig streekgenoten de boot op stappen naar een ander continent. Eugene gaat deze keer enkel mee als begeleider. Hij is van plan om nog eens terug te komen om een nieuwe groep kolonisten te verzamelen en zich pas dan definitief in Entre-Rios te vestigen.

Nu de grote dag nadert, voelt Eugene plots de vermoeidheid door de vele inspanningen van de

voorbij maanden. Er komen meer praktische besommeringen bij zijn taak kijken dan hij ooit voor mogelijk had gehouden. En hij wil het ook allemaal perfect doen. Zoals de trein die ze morgen om tien uur zouden nemen vanuit Oudenaarde. De trein van plezier, had Eugeen hem gedoopt. Hij was erin geslaagd om een speciale trein in te leggen voor de kolonisten. Iedereen mocht mee aan verminderde prijs. 3,30 frank in plaats van 5,30. Niet alleen de emigranten zelf, maar ook familie en vrienden die voor de gelegenheid eens een uitstapje naar Antwerpen wilden maken. Ze zouden in de haven tussen alle andere boten de Teniers kunnen zien, het stoomschip dat hen naar Buenos Aires zal brengen. Maar het was voor veel streekgenoten ook een unieke kans om de Onze-Lieve-Vrouwetoren eens te aanschouwen. Of de exotische dieren in de Zoo. Tot gisteravond op het laatste moment het bericht kwam dat de tickets toch niet aan halve prijs aangeboden worden. Nu mag iedereen die had ingeschreven terug naar het 'Hof van Vlaanderen' om zijn drie frank dertig terug te vragen. Enfin... wellicht houdt dit misverstand toch niet iedereen tegen om mee te reizen tot Antwerpen, hoopte Eugeen. Terzelfder tijd denkt hij somber aan zijn vele voormalige vrienden die niet op het perron zullen staan zwaaien. Er zijn niet veel van die vriendschappen overgebleven. Ze hebben met hem

gespot omdat hij zoiets onbaatzuchtig wil doen voor anderen. Omdat hij er nu geen frank mee verdient en er ook later niet echt rijk van zal worden. Hopelijk gaan hun ogen binnen enkele jaren terug open, denkt Eugene stilletjes. Zijn geweten is in elk geval gerust. Hij heeft zichzelf niets te verwijten. Van de 120 ingeschrevenen stappen er uiteindelijk, door al het gif dat werd rond gespuwd, maar veertig mee op het schip. Jammer genoeg niemand uit zijn eigen geboortedorp. Vooral jonge mannen alleen. Maar ook een viertal gezinnen. En juffrouw Sidonie die met haar oudere broer mee komt. Ook nog enkele familieleden van Jules en zijn maten die al vijf maanden tevreden in Argentinië zitten. Zelfs Jules' vader Jef werd overtuigd. Hij kan gelukkig samen reizen met zijn dochter Mathilde en haar gezin. Zij geloven stuk voor stuk wél in de goede afloop. Het zijn zij die Eugene de kracht geven om verder te gaan.

Ward stapt de ouderlijke hoeve binnen. Eugene had zijn jongere broer graag meegenomen naar Argentinië. Maar hij heeft in Gent een prachtige functie als ingenieur. Dat wil hij niet zomaar opzij schuiven voor het grote Amerikaanse avontuur. Eugene begrijpt hem. En Ward steunt zijn broer door dik en dun. Ze zetten zich samen aan tafel om nog het één en ander te bespreken, want Ward wordt de contactpersoon voor geïnteresseerde

volksverhuizers, terwijl Eugeen afwezig is. Hij verwacht over een jaar terug te zijn. In die tijd moeten de twijfelaars warm gehouden worden voor de volksplanting. Eugeen zal brieven sturen om in de Scheldegalm te publiceren. Maar als er boeren vragen hebben, kunnen ze bij Ward terecht. Hij heeft nu ook alle informatie die Eugeen doorheen de jaren verzamelde. Enkele dikke mappen vol.

Even later moet Ward terug naar Gent. De broers omhelzen elkaar. “Zorg goed voor ons moeder,” fluistert Eugeen nog. “Ik hoop haar levend en wel terug te zien over een jaar.”

“Veel succes, Eugeen,” antwoordt Ward. “We zullen allemaal voor u bidden.”

Wanneer Ward de deur achter zich dicht trekt, wordt het even stil in de kamer. Constance zit wat bleekjes in haar zetel. Natuurlijk ziet ze haar zoon niet graag vertrekken. Ondanks al zijn geruststellende woorden is en blijft het een gevaarlijke reis van enkele weken op de oceaan. Constance denkt aan de vijf van haar negen kinderen die ze al heeft verloren. Ze hoopt dat haar met Eugeen niet hetzelfde overkomt. Gelukkig blijven Leo en Paulina bij haar in Welden wonen. Alleen zou ze het niet meer redden.

Zoals steeds is het Julia die de sfeer weer wat opvrolijkt. “We gaan hier toch niet de hele namiddag met een lip

tot op de grond zitten?", kirt ze vrolijk. "Kom Eugeen, vertel uw moeder nog eens van naaldje tot draadje hoe onze reis er zal uitzien! Dan beseft ze misschien dat ze zich niet zoveel zorgen moet maken." Constance glimlacht. Die Julia is het beste wat Eugeen kon overkomen, denkt ze.

30 oktober 1881

Zondagochtend. Deze keer zit Eugene een kwartier op voorhand in de kerkbanken voor de mis van half acht. De gigantische Sint-Walburgakerk zit zoals gewoonlijk goed vol. Links en rechts ziet hij kleine groepjes medereizigers zitten. Bij sommigen stralen de ogen van enthousiasme. Hier en daar zit er ook één wat meer in zichzelf gekeerd met wellicht een hoop zenuwen voor de nakende reis. Julia zit aan de vrouwenkant van de kerk. Wanneer hun blikken elkaar kruisen, knipoogt ze even.

Eugene voelt de ogen van de kerkgangers in zijn rug priemen. Ondertussen weten heel wat Oudenaardisten wie hij is en ze kennen zijn plannen. Maar ook zijn reputatie die –ten onrechte- bezoedeld werd. Eugene probeert er zich niets van aan te trekken. Hij luistert naar het monotone Latijn van de deken en probeert te bidden. Voor een vlotte reis. Voor een goede afloop. Voor zijn familie die achterblijft in België.

Na de mis verzamelen de reizigers in het ‘Hof van Vlaanderen’. Het café zit al snel stampvol, want, zoals gehoopt, zijn de kolonisten niet alleen gekomen. Heel wat vrienden en kennissen komen hen uitzwaaien. En ook andere nieuwsgierige stadsbewoners komen een

borrel drinken om die landverhuizers eens van dichtbij te bekijken. Alsof het curiosa zijn van een rondtrekkend circus. Er heerst een gezellige drukte maar om half tien maant Eugene iedereen aan om richting het station te vertrekken. Nog een half uur en dan is de trein er. Er staan nog wat medereizigers te wachten op het perron. Het is er net een mierennest. De stationschef heeft uitzonderlijk ook de mensen zonder treinkaartje doorgang gegeven. Overal omhelzen familieleden elkaar. Er klinken vriendelijke afscheidsgroeten door de Oudenaardse lucht. "Vaarwel!" "Goede zeereis!" "Veel geluk in Argentinië!"

Het binnendenderen van de stoomtrein zorgt ervoor dat niemand elkaar nog verstaat. Het is tijd om in te stappen. Terwijl de machinist water tankt, controleert Eugene of iedereen mee is en een comfortabel plekje heeft gevonden. Dan richt hij kort het woord tot de menigte.

"Vrienden. Kennissen. Ik ga met deze groep kolonisten naar het prachtige en vruchtbare Entre-Rios om mijn eerste Vlaamse landbouwkolonie te stichten. Ik ben zeker dat we zullen slagen! Dat lezen jullie binnen enkele maanden ongetwijfeld in de vele brieven die we naar ons thuisland zullen sturen. Het spijt me dat we niet allemaal samen goedkoop naar Antwerpen kunnen reizen. Maar niet alles gaat altijd zoals men het wenst.

Daarom nemen wij hier in Oudenaarde afscheid.
Vrienden, vaarwel. Wij vertrekken nu. Over een jaar
kom ik terug en hopelijk reizen jullie nadien ook met mij
mee naar Entre-Rios. Adieu!"

Enkele tellen later trekt de trein zich piepend en
krakend op gang. Al snel verdwijnt de toren van de
Walburgakerk achter de bomen. Het is een klein uurtje
rijden tot Gent. Onderweg stoppen ze in Zingem,
Gavere en Eke om nog enkele kolonisten op te pikken.
Bij aankomst in Gent sluiten ook de laatsten van de
groep aan. Met een tweede trein is het nog bijna
anderhalf uur tot Antwerpen. Er wordt veel gebabbeld
onderweg. De meeste kolonisten hebben elkaar al
gezien tijdens enkele voorbereidende bijeenkomsten. De
sfeer zit dus goed. "En dat is ook belangrijk," denkt
Eugeen bij zichzelf. "Als we straks een paar weken
samen op de boot zitten, kunnen we ruzies en conflicten
missen als kiespijn."

Het laatste half uur van de reis is het de kleine Achiël
die met zijn constante gehuil alle aandacht naar zich toe
trekt. De drie weken oude baby wil al enkele dagen
weinig drinken en is piepklein en graatmager. Eugeen
heeft er geen goed oog in. Achiël werd twee maanden te
vroeg geboren. De dokter van Nazareth zou al gezegd
hebben dat de kleine waarschijnlijk niet lang zal leven...
Hij zal snel gelijk krijgen.

Kort na de middag komt de stoomtrein aan in Antwerpen. Een afgevaardigde van de regering staat de kolonisten op te wachten met enkele kruiers. Hij toont hun snel de weg naar hun hotels, waar het middagmaal al staat te wachten. De groep wordt in twee gesplitst omdat geen enkel hotel genoeg kamers had om iedereen samen te huisvesten. Eugeen vindt dat wel jammer. Vooral omdat Julia een kamer deelt met Sidonie in hotel Stad Luxemburg en hij zelf met de grotere families in het Hotel van Limburg logeert. Maar goed. Dat wisten ze op voorhand. Hij had maar sneller met haar moeten trouwen.

Na de middag maken ze een wandeling door Antwerpen. Voor veel reizigers is het de eerste maal dat ze in de grootstad komen. Ze kijken hun ogen uit wanneer ze door de mooiste straten en door het park wandelen. De naaldvormige toren van de Onze-Lieve-Vrouwkerk zorgt voor heel wat ooh's en aaah's. Maar iedereen kijkt vooral uit naar de haven waar ons schip al ligt aangemeerd. De bijna honderd meter lange Teniers is best indrukwekkend. Centraal staat de grote schoorsteen die een spoor van dikke rookwolken zal spuwen over de oceaan. Voor en achter staan de masten. Wanneer mogelijk zullen de enorme zeilen het schip helpen voortstuwten richting het zuiden. Maar ook zonder wind geraken ze er wel. Daar worden de

reizigers ongetwijfeld van overtuigd als ze de 350 paardenkrachten van de stoommotoren zullen voelen. Al verzinkt dat in het niet bij de boot van de Red Star Line die wat verderop ligt. De Vaderland is ongeveer even groot, maar is voorzien van meer dan 1000 pk!

Na het avondeten verkennen de vrijgezellen van het gezelschap nog een stukje Antwerpen. "Het schipperskwartier, Eugene?", grapt Henri. "Daar zijn nog enkele bijzondere straatjes die we niet bezocht hebben."

"Geen probleem," antwoordt Eugene verrassend. "Als jij de hele bende trakteert. Want we zullen onze centen nog hard nodig hebben in Argentinië."

De brave dorpsjongens grinniken en zelfs in het schemerduister zien ze Henri zwijgend blozen.

Rond tien uur zoekt iedereen zijn kamer of slaapzaal op. Voor Eugene het signaal om aan de slag te gaan. Voor ze vertrekken, heeft hij nog wat brieven te versturen en papierwerk in orde te brengen. Hij zal blij zijn als ze eindelijk het zeegat kiezen. Dan heeft hij enkele weken relatieve rust tot in Buenos Aires.

1 november 1881

Eugeen trekt zijn sjaal nog eens extra goed rond zijn nek. 't Is koud op dit vroege uur. Maar het schip vertrekt stipt, dus niemand mag te laat zijn. In sneltempo wandelt hij de 250 meter van zijn hotel naar Stad Luxemburg in de Zakstraat. Om stipt kwart voor zes klopt hij voorzichtig op de deur van de slaapzaal waar een groot deel van zijn kolonisten logeren. Geen antwoord. Ook achter de kamerdeur van Julia en Sidonie blijft het oorverdovend stil. Plots hoort Eugeen gestommel op de trap. Hij draait zich met een ruk om, maar het is niet één van zijn medereizigers die de treden op komt. Eugeen kijkt in het pafferige gezicht van de hoteluitbater.

“Zoekt u iemand, meneer?”, vraagt hij nogal bars.

Eugeen legt in twee zinnen uit wie hij is en meteen wordt de toon van de Antwerpenaar wat vriendelijker.

“Ook al is het nog vroeg, je bent toch al te laat,” grinnikt de man. “Ze zijn al vertrokken naar de vroegmis in de kathedraal.” Zijn woorden zijn nog niet koud wanneer de klok van de imposante kerk zes keer slaat. Eugeen haast zich terug naar Hotel van Limburg, pikt er de andere kolonisten op en samen ijlen ze door de bijna verlaten straatjes om tijdig in de eucharistieviering van half zeven te zijn. Voor velen is het de laatste keer dat ze

op Belgische bodem naar de kerk gaan, mijmert Eugene. Maar hij heeft niet veel tijd om te piekeren. De Teniers vertrekt om half tien.

Na de mis zendt hij zijn medereizigers terug naar de hotels voor het ontbijt en om af te rekenen. Iedereen kreeg gisteren aan boord van het schip al een verplicht medisch onderzoek en de kajuiten werden verdeeld. Ook de bagage zit al in het ruim. Al was het daar bijna mis gelopen. Nadat iedereen gisteren een kijkje ging nemen in de kajuiten, bleek een deel van de bagage te ontbreken. De kisten waren enkele dagen vooraf naar Antwerpen verzonden. Alle bagage die Eugene vorige vrijdag had verstuurd, stond netjes waar het hoorde. Maar andere koffers, die pas zaterdag op transport gingen, waren nergens te vinden. Samen met de kapitein kamde Eugene alle kajuiten en de ruimten van het schip uit. Maar de koffers lagen niet op het schip. Dat was vanzelfsprekend een grote ramp. Ze zaten vol beddengoed en kleren. Sommigen hadden ook enkele kleine landbouwwerktuigen of een weefgetouw ingepakt. Allemaal zaken die ook wel in Argentinië te koop waren, maar het zou voor sommige mannen een financiële aderlating betekenen om dit bezit nu al te verliezen. Eugene haastte zich van de boot om samen met enkele vrijwilligers op zoek te gaan. Als de kisten

niet op de boot waren, dan stonden ze waarschijnlijk nog in de opslagplaats van één van de Antwerpse stations. Gelukkig waren de Antwerpenaars behulpzaam en anderhalf uur later vonden ze de koffers terug. Perfect op de plek waar ook de andere bagage had gestaan. De knechten die ze naar de boot moesten brengen, hadden ze domweg vergeten. Eugene maakte zich wat kwaad, waarna de verantwoordelijke van het depot zich eindeloos begon te verontschuldigen. Hij verzekerde dat alles tegen de volgende ochtend aan boord van de Teniers zou zijn. "Ik zal er persoonlijk toezicht op houden tot de kapitein de bagage van ons overneemt," verzekerde hij. En zo konden ze gisteravond toch met een gerust hart naar hun hotel terugkeren.

Terwijl iedereen zich klaarmaakt en nog wat extra drank en lekkers koopt voor op het schip, huurt Eugene een koets. In sneltempo raast hij door Antwerpen om nog enkele zaken te regelen. Het is al na negen uur als hij terug de Jordaanskaai opstormt. De motoren van de Teniers bulderen al. Veertig hoofden steken boven de reling uit. "Daar is hij!", schreeuwt Julia. De zucht van opluchting is tot op de kade te horen, wanneer ze Eugene zien. Even hadden ze gevreesd zonder hun leider te moeten afvaren. Maar enkele tellen later is de

groep terug compleet en zien ze de matrozen de laatste voorbereidingen treffen voor de afvaart. Het avontuur kan beginnen. Er worden nog enkele wensen over en weer geschreeuwd naar vrienden en kennissen die aan wal staan. En om klokslag half tien komt het stoomschip in beweging. Een kleine boot sleept de Teniers langzaam weg van de kade, richting Schelde. "Vaarwel vrienden!" "Hou jullie goed!" "Veilige reis!" "Tot ziens, broer!" De kreten van de achterblijvers klinken steeds stiller.

"Adieu Vaderland!" Eugene's stem galmt over het water. "En tot binnenkort," mompelt hij er nog achteraan. Julia staat naast hem en is opvallend stil. Eugene ziet enkele tranen over haar wangen glijden.

"Huil niet, Julieke", troost Eugene. "Volgend jaar komen we nog eens terug. En nu gaan we ontdekken waar we later samen een onvergetelijk leven gaan opbouwen."

De tranen stoppen en maken plaats voor een glimlach.

"Je hebt gelijk, lief," antwoordt Julia. "Maar grijpt het jou dan helemaal niet aan om volk en vaderland achter te laten voor zo'n verre reis?"

Eugene haalt zijn schouders op. "Eigenlijk niet. Het voelt voor mij net hetzelfde als mijn moeder verlaten om een trimester in Leuven te studeren. Ik ben nu al zo lang bezig met deze onderneming dat het vertrek me doet gloeien van opwinding en trots."

“Kijk!”, wijst Julia. “We varen de grens over!” Ze zijn net het dorpje Doel voorbij. De Onze-Lieve-Vrouwetoren is nog maar een naaldje in de verte. Links en rechts op de wal wappert de Belgische vlag. Ze zijn nu in Nederlandse wateren. De afstand van oever tot oever wordt steeds groter. Eugene heeft dit allemaal al eerder gezien natuurlijk. Hij daalt in zijn eentje de trappen af naar zijn kajuit. Hij wil nog snel wat brieven schrijven voor ze in Vlissingen zijn. Dan kan hij ze meegeven aan de loods die daar de Teniers verlaat.

“Eugeen, wij gaan eten en daarna samen bidden. Kom je ook? ‘t Is stoverij met aardappelen in de schil!”, zegt Julia aan de andere kant van de kajuitdeur.

“Jullie moeten op mij niet wachten,” antwoordt Eugene.

“Ik ga nog even doorwerken.” En dat is niet gelogen.

Wanneer ze twee uur later de loods op een klein bootje richting vasteland zetten, is Eugene net klaar met al zijn correspondentie. Terwijl ze de Noordzee opvaren, heeft hij eindelijk rustig de tijd om te kijken hoe het met zijn medereizigers gesteld is. De meesten hebben zich comfortabel geïnstalleerd. De klompen en hun doordeweekse plunje liggen al klaar om morgen aan te trekken. Voorlopig is bijna iedereen opgewekt en zorgen de bescheiden golven van het Kanaal niet voor zeeziekte. Alleen Febronie, de dochter van Jan en Marie uit Ronse, krijgt in de late namiddag hoofdpijn en last

van misselijkheid. Ze kruipt tegen zes uur al in haar kajuit. En dan is er nog de kleine Achiël. Het gaat er in elk geval nog niet beter mee. De baby lijkt zelfs de kracht niet meer te hebben om te huilen of te zuigen. Zijn moeder probeert hem vergeefs de borst te geven, maar moet met natte ogen toezien hoe het leven in haar armen, haar langzaam ontglipt.

Wanneer na een lange dag iedereen rond acht uur de slaapkooien opzoekt, blijft Eugene alleen achter. Het vele werk van de laatste jaren heeft zijn lichaam geleerd om met enkele uren slaap toe te komen. Hij wil bovendien deze eerste nacht op zee beschikbaar blijven voor zijn kolonisten. De baren van de Noordzee zijn intussen aangezwollen tot bijna vier meter hoog. Eugene voelt het schip lichtjes van links naar rechts wiegen. Hij weet wat dat betekent. Morgen zullen er heel wat zijn die voor het eerst in hun leven kennis maken met zeeziekte. Een vreselijk gevoel, maar gelukkig niets ernstigs. De kleine Achiël heeft grotere problemen, bedenkt Eugene nog.

Met een schok schrikt Eugene wakker. Hij is in slaap gevallen op een bank in de leefruimte van het schip. Even kijkt hij verdwaasd rond. Het duurt enkele tellen voor hij beseft waar hij is. Maar wanneer Eugene het rollen van het schip voelt, is zijn geest weer volledig

opgeklaard. Cyrille staat met een droevig gelaat naast hem. Buiten is het stikdonker en naast het stampen van de motoren is er geen enkel geluid. Behalve de stuurman en enkele matrozen slaapt iedereen. Eugene werpt een snelle blik op zijn zakhorloge. Half vijf. Hij kijkt Cyrille in de ogen en hoeft zelfs niet te vragen wat er scheelt. Samen gaan ze naar de kajuit van de familie waar Marie zachtjes zit te huilen. De kleine Achiël ligt doodstil. Eugene probeert nog eens of hij een ademtochtje of ergens de minste hartslag kan voelen. Maar Achiël leeft niet meer. Het jongetje werd amper 27 dagen oud. Een triest begin van de reis, maar natuurlijk niet helemaal onverwacht. "Ik zal morgenochtend de kapitein en de scheepsarts inlichten," zegt Eugene. "We gaan zorgen dat jullie kindje een mooi en passend afscheid krijgt!"

"Het is oneindig triest om hier op Allerzielen dit kind een graf te moeten geven op zee." Eugene neemt op vraag van de kapitein het woord tijdens de uitvaartplechtigheid. Om kwart voor twaalf verzamelden alle kolonisten op het dek van het schip. Velen van hen zijn zeeziek, maar geen enkele wil ontbreken. De timmerman van de Teniers heeft deze ochtend een klein kistje gemaakt voor Achiël. Er werden ook wat zware stenen opgevist om te zorgen dat het naar de zeebodem

zal zinken. Twee van de kinderen namen het kistje op en droegen het naar de achterkant van het schip, gevolgd door de rouwende kolonisten. Daar stonden de kapitein, de scheepsarts, alle officieren en de reizigers uit de eerste klasse de trieste stoet op te wachten.

“We kunnen het verlies van Achiël niet begrijpen, laat staan aanvaarden,” vervolgt Eugeen. “Wij zijn samen onderweg naar een nieuwe bestemming op zoek naar geluk. Achiël heeft zijn bestemming al bereikt.”

Precies om twaalf uur opent één van de matrozen een deur in de zijkant van het schip. Het kistje wordt ervoor gezet en iemand haalt het doodskleed weg. Daarna verdwijnt het onherroepelijk in zijn onmetelijke graf.

10 november 1881

In het oosten wordt het langzaam licht. De schaarse sluierwolken boven de horizon kleuren in honderd tinten rood, geel en oranje. Niet veel later piept de zon vanachter de rand van de oceaan. Uit het zuidoosten blaast een zachte wind de Afrikaanse lucht richting oceaan.

Onder een fonkelende sterrenhemel voer de Teniers vannacht het Portugese eiland Porto Santo voorbij. Nu stoomt het schip binnen in Funchal, de haven van Madeira. De Teniers is er niet alleen. Er liggen al drie andere stoomschepen voor anker.

De baai van Funchal bestaat slechts uit een kleine boog. De zeewind kan deze plek van drie kanten teisteren. Hier bestaat steeds het gevaar dat de ketens van een anker het begeven en de grote schepen als een weerloze speelbal richting zandbanken en kliffen worden geduwd. Maar vandaag is de zee bijna vlak. Zonder moeite legt aan stuurboord een bootje aan met de toelating om het anker te laten vallen. Op een teken van één van de officieren begint de ketting luidruchtig te ratelen en ploft het honderden kilo's zware scheepsijzer het water in. De keten ontrolt zich als een slang uit haar duistere kuil en volgt het anker tot op de zeebodem. Het

lawaai heeft de kolonisten gewekt en de één na de ander verschijnt aan boord. Wanneer ze hun blik naar het eiland wenden, valt hun mond open van verbazing. De pracht van Madeira is haast onbeschrijfelijk. De haven staat vol prachtige huizen en opslagplaatsen. Wat verderop staan links en rechts versterkte burchten, waarvan eentje zelfs op een rots volledig door het water omringd. Richting binnenland zien ze huisjes steeds hoger tegen de bergflanken opklimmen, als de tribunes van een amfitheater. Overal in het stadje priemen de kerktorens richting het wolkendek dat rond de hoogste toppen van het eiland cirkelt. Kronkelende wegen slingeren zich richting de bergen. De machtige rotsen vol met subtropische planten zijn in niets te vergelijken met wat de kolonisten kennen in hun eigen geboortestreek. Over palmbomen hebben ze al horen spreken, maar ze nog nooit in zo'n aantallen gezien. Er groeien ontelbare citrusbomen en op de bergflanken staan eindeloze rijen wijnstokken. Rond het schip vliegen tientallen zeevogels met felgekleurde poten en bekken. Plots spat het water op. Een vijftal dolfijnen komt een kijkje nemen en maakt enkele buitelingen. Snel daarna verdwijnen de dieren terug richting open zee. De verwonderde kreten aan dek zijn wellicht tot op het eiland te horen. Het is een openbaring voor de

kolonisten, maar ook een verademing na een moeilijke eerste week op zee.

Na de trieste gebeurtenis op Allerzielen, werden heel wat opvarenden twee tot drie dagen lang geteisterd door zeeziekte. Eugene had er zelf ook last van, maar probeerde de anderen zo goed en zo kwaad het kon bij te staan. Nadat ze zelf hun misselijkheid hadden overwonnen, hielpen Julia en een andere vrouw hem 's nachts bij deze taak. En dat was nodig, want er bleef maar één reiziger gespaard: Jef, de 77-jarige vader van Jules Van Hauwaert.

Ook na die eerste dagen vol ziekte bleef de zee onstuimig. Eugene had op zijn eerste oceaanreis in totaal misschien twintig stormachtige uren gehad. Heen- en terugreis samen! Maar nu hadden ze acht dagen geen straaltje zon gezien. De hemelsluizen stonden regelmatig open en de golven sloegen bijna onophoudelijk over de voorsteven. Eén van die golven kreeg een matroos te pakken en sleurde hem omver. Het bemanningslid ligt sindsdien met een gebroken been in zijn kajuit. Gelukkig kenden de meeste valpartijen een minder dramatische afloop. Reizigers, matrozen, de kapitein... iedereen kletste wel eens omver. Meestal zorgde dat voor een hoop hilariteit. Zoals die keer dat de oude Jef op zijn gemak een pijpje zat te roken op de

hoek van een stoommachine, zowat een meter boven het dek. Onverwacht helde het schip sterk naar één kant. Jef wipte als vanzelf de lucht in en landde drie meter verder met zijn billen op het dek. "Ce n'est rien," lachte hij. En een tel later rolde zowat iedereen van zijn stoel over de plankenvloer omdat het schip verrassend naar de andere kant helde.

"Kijk, Eugene. Al die kleine bootjes die op ons schip afvaren," wijst Julia.

Eugene tuurt over de reling. "Dat eerste schip zijn de lokale autoriteiten. Die komen de lading van het schip en alle papieren controleren," legt Eugene uit. "En daar rechts komt het kolenschip aan. We gaan blijkbaar onze voorraad aanvullen zodat we zonder problemen de Atlantische oceaan kunnen oversteken."

"En al die andere kleine schepen?", vraagt Julia.

"Dat zijn de lokale bewoners en vissers. Die komen kijken of ze een frank kunnen verdienen door ons naar het eiland te brengen. Durf je mee straks, Julie?"

"Zeker en vast! Ik wil dat bijzondere eiland wel eens van dichtbij zien."

Na het ontbijt dalen zesentwintig kolonisten af in twee van de kleine schepen. De schippers die zonder passagiers terug naar de wal moeten, reageren ontevreden. Hun zuiders temperament leidt, na een

hoop gevloek en geschreeuw, bijna tot een zeeslag tussen de boten. Eugene gebruikt zijn beste Frans en Spaans om te bemiddelen. Met wat geduld en diplomatie keert de kalmte snel terug en kan de overtocht naar het eiland veilig starten. Dicht bij de kust zorgen de heen en weer gaande golven in de branding dat de boten steeds weer achteruit worden gestuwd. De stuurlui kennen deze haven natuurlijk op hun duimpje. Behendig en geduldig sturen ze de bootjes zigzaggend steeds dichterbij de oever, tot ze binnen het bereik komen van een tiental mannen die over het keienstrand door het water ploeteren en de boten met iedereen die erin zit op het droge trekken.

De kolonisten hebben voor het eerst in anderhalve week weer vaste grond onder de voeten. "Verdorie," zegt er een. "Het is alsof de aarde onder mijn voeten waggelt!" "Geen paniek," lacht Eugene. "Onze benen zijn al zodanig gewoon aan het rollen van het schip dat we vlotter stappen op zee dan op het land! Dat gaat dadelijk wel weer over!"

De groep trekt eerst richting postkantoor om enkele brieven naar het thuisfront te sturen. Ze wandelen omhoog langs straatjes, gemaakt van keien in allerlei formaten die samen de meest diverse patronen maken. Maar het is het transport in de havenstad dat het meest verbazing wekt bij de Vlamingen. Hier gebruiken ze

geen karren of wagens om hun waren te vervoeren. Alles wordt geladen op een soort prachtige houten sleden. In plaats van paarden gebruiken ze kleine roodbruine ossen als lastdier. En er lopen hier zelfs dromedarissen met grote pakken te sjouwen. Enkele bewoners komen nieuwsgierig dichterbij. De mannen met zwart haar en donkere ogen beginnen te lachen terwijl ze naar de kolonisten wijzen.

“Eugeen, die mannen lachen ons uit!”, zegt Modest.

“Rustig blijven, mannen,” sust Eugeen. “We gaan hier geen ruzie maken! Ik zal eens proberen uit te vissen wat er scheelt.”

Na een moeizaam gesprek met heel wat handgebaren keert Eugeen grinnikend terug naar de groep.

“Het zijn uw klompen, Modest! Dat hebben ze hier nog nooit gezien: iemand die met houten blokken aan zijn voeten loopt! Hier dragen ze allemaal schoenen of linnen pantoffels.”

Met dat misverstand uit de weg geruimd, zetten ze hun tocht door het havenstadje haastig verder. De kapitein had gezegd dat ze misschien al rond twee uur terug zouden vertrekken. “En we wachten op niets of niemand,” had hij er dreigend aan toegevoegd. De kolonisten kopen dus snel een vat met 20 liter heerlijke Madeirawijn en een paar liter cognac. Op de fruitmarkt doen ze inkopen voor de hele groep. Vijfhonderd

sinaasappelen, honderd citroenen, een gigantische tak vol trossen bananen en nog wat ander fruit. Dat moet volstaan als gezonde aanvulling op de scheepskost! En nu... snel terug naar de Teniers.

Maar hun haast was nergens voor nodig. Ze zijn nog maar net op het schip als ze een ijzingwekkende kreet horen. Eugene snelt in de richting van de kermende man. Het is één van de kolenlossers. Zelfs door de vele roetvegen heen ziet hij lijkleek. Zijn rechterhand ligt als een bloederig hoopje op zijn buik. Vier vingers werden verpletterd tussen de reusachtige zakken met steenkool. Samen met de scheepsarts probeert Eugene de wonde zo goed mogelijk te reinigen. Maar het lukt hen niet om het bloeden volledig te stelpen. De ongelukkige wordt met een bootje afgevoerd naar het ziekenhuis van Funchal. Het lossen van de kolen zal enkele uren vertraging oplopen.

De kolonisten laten het niet aan hun hart komen. Het prachtige zicht op Madeira verveelt nog lang niet. En na een uurtje krijgen ze nog wat extra vertier. Er vaart een Portugees oorlogsschip de baai binnen. Een deel van de bemanning vormt een orkest en speelt fantastische militaire marsen. Een gratis concert! Enkele andere soldaten pronken met hun afgetrainde lichamen tijdens wat gymnastiekoefeningen aan dek. Dat ontlokt

natuurlijk het nodige gegiechel bij de dames aan boord van het schip.

“Laten we vanavond zelf ook feest vieren!”, stelt Remi voor. En onmiddellijk wordt er links en rechts instemmend geknikt, ook door kolonisten van andere groepen die meereizen.

Kort na het avondeten zakt de zon weg achter de kaarsrechte horizon van de oceaan. Het is de mooiste zonsondergang die ze tijdens deze reis al hebben gezien. Eugene staat op het voordek met zijn arm rond Julia geslagen. “Schoon, hé,” fluistert hij. Maar Julia zwijgt en geniet. Langzaam wordt het donker. Het schip wordt enkel nog verlicht door het blauwachtige schijnsel van de maan en miljoenen sterren aan het firmament. De vuurtorens op het eiland werpen hun lichtstraal over het water. In Funchal en de heuvels eromheen branden op veel plaatsen vuren die een sprookjesachtige sfeer creëren.

“Kom,” zegt Julia plots. “We gaan naar binnen. Het feest begint en ik wil dat voor geen geld missen.” Als ze beneden komen, klinkt er al volop gezang. Een schrijnwerker van een andere groep zingt met een prachtige, zuivere bariton bekende en minder bekende volksliederen. Tussendoor zorgen de kolonisten uit de Vlaamse Ardennen voor een portie humor. Remi en Theophiel brengen samen doldwaze liedjes met af en

toe een schunnige tekst die de dames doet blozen. Frans Serroels is het gewoon om voor publiek te staan, want hij was vroeger onderwijzer in Ronse. Vanavond speelt Frans een hilarische monoloog. De tranen lopen de reizigers over de wangen en iedereen trekt rond een uur of elf opgetogen naar de kajuiten. Niet veel later licht de Teniers het anker en zet het schip zijn reis naar Zuid-Amerika verder.

27 november 1881

Land in zicht! Het is nog nacht, maar Eugene ontwaart in de verte de lichten van het Braziliaanse Cabo Frio. De Teniers heeft de Atlantische oceaan overwonnen. Het is twaalf dagen geleden dat de passagiers voor het laatst land zagen.

Op 15 november om zeven uur 's ochtends wrong de zon haar gouden stralen door de donkere wolken boven de Kaapverdische archipel. Een stukje Europa diep in het zuiden, 900 kilometer uit de kust met Senegal. De contouren van twee eilanden onderscheidden zich langzaam van het wolkenpak eromheen. Het stoomschip Teniers bevond zich toen bijna halverwege de Kreeftskeerkring en de evenaar. Aan stuurboord lag Santo Antão, het meest westelijke eiland van Kaapverdië. Aan bakboord lag het kleinere São Vicente waar de Teniers een dag eerder kort voor anker ging. Hier waren de bergen nog net iets indrukwekkender dan op Madeira.

De hoger gelegen stukken zagen er dor uit, maar de flanken richting oceaan kleurden in vele schakeringen van groen. De reizigers stonden zich allemaal van op het dek te vergapen aan de eilanden. Dit was het laatste stukje land dat ze in lange tijd zouden zien. Vanaf hier

zou het landschap enkele weken lang alleen maar gevormd worden door water. Het dichtstbijzijnde stukje Zuid-Amerikaans vasteland was 2600 kilometer verder.

“Eugeen! Wanneer gaan we verder met de Spaanse les?”

De broers Frans en Henri Willems trokken ongeduldig aan Eugeens mouw. Ze toonden zich de dag voordien al vlijtige leerlingen tijdens de eerste taallessen op het schip. Maar nu werden ze toch wel erg ongeduldig, dacht Eugeen geamuseerd.

“Nog even geduld, mannen! Als de Kaapverdische eilanden uit het zicht zijn, beginnen we er aan,”

beloofde hij. Maar de twee broers uit Maarke-Kerkem verveelden zich blijkbaar en zetten zich aan het studeren met hun rug tegen de reling.

Iedereen kreeg van Eugeen het boekje ‘De vlugge Spanjaard’. De taalgids werd gemaakt door een drukkerij in het Nederlandse Kampen en telt een kleine honderd pagina’s vol met woorden, zinnen en dialogen die in het dagelijks leven van pas kunnen komen. Het was ook voor Eugeen zelf een leidraad om de belangrijkste taal van Zuid-Amerika te leren. Een dag geleden begon hij met lessen voor de geïnteresseerde kolonisten.

“Spaans is niet zo moeilijk! Met de basisgrammatica kan je na een aantal lessen al behoorlijk communiceren,” stak Eugeen van wal. “En heel wat woorden herken je

ongetwijfeld uit het Nederlands of het Frans. Zoals tellen! Un, deux, trois, quatre, cinq in het Frans wordt uno, dos, tres, cuatro, cinco! "

"Uno, dos, tres, cuatro, cinco," herhaalden de studenten langzaam.

"En zero is cero," vulde Eugene aan. "Maar we beginnen eerst met de uitspraak!"

Het was een leuke les waarbij snel duidelijk werd waar de talenknobbels zaten. De broers Willems, natuurlijk. Maar ook meester Serroels, Lowie en Frederik uit Mater en Petrus, die ook al een behoorlijk mondje Frans spreekt aangezien hij in Ellezelles woont. Ze spraken af om vanaf nu twee keer per dag Spaans te leren. Het eerste deel van elke les heeft Eugene het over spraakkunst en in het tweede deel oefenen ze zinnnetjes en dialogen. Ideaal om de tijd te doden tijdens de lange overtocht. De zee was behoorlijk kalm en de Teniers schoot goed op.

Op 20 november om twee uur 's ochtends staken ze de evenaar over. Het is een oude zeemanstraditie dat diegenen die dit voor het eerst meemaken een soort doopritueel moeten ondergaan. Gelukkig had één van de officieren aan zijn enthousiaste bemanning duidelijk gemaakt dat de passagiers hiervoor niet in aanmerking kwamen. Een bediende en een matroos hadden minder geluk. De seingever, de timmerman en een ervaren

bemanningslid zaten op drie stoelen en hadden zich bijna onherkenbaar uitgedost. In het midden zat Neptunus, de God der Zeeën. Hij droeg een lang wit laken en een witte pruik met een lange baard. In zijn hand hield hij vanzelfsprekend de beroemde drietand. Naast hem speelde de timmerman mevrouw Neptunus. Met wat strategisch geplaatste schelpen en een dikke laag make-up leek hij meer een zeemonster dan een godin. En op de derde stoel zat een zeenimf die iets minder moeite had gedaan om een kostuum te vinden. Een soort vissersnet moest blijkbaar voldoende zijn om de illusie te wekken. De twee slachtoffers probeerden nog aan hun lot te ontkomen. Maar ze werden ingesloten door de rest van de bemanning en hevig spartelend vastgegrepen door Neptunus en zijn gevolg. Na enkele bezwerings van de zeegod werden de bediende en de matroos hoog opgetild aan hun voeten en zonder pardon ondergedompeld in een groot vat zeewater op het dek. Zeikend nat en rillend van de kou stonden ze enkele tellen later terug op het dek. Het sein voor Neptunus om een zeemanslied in te zetten. Al gauw vielen andere stemmen in en werd er een hele avond gezongen.

Verder gebeurde er niet veel tijdens de Atlantische oversteek. De meeste kolonisten waren gezond en kwamen zelfs wat kilo's bij door de stevige maaltijden

aan boord. Enkel de 17-jarige Febronie Serroels had enkele dagen heel veel pijn door een hernia. Maar dat was al niet meer de eerste maal in haar leven. Haar ouders en haar oudste broer wisten hoe ze de pijn zoveel mogelijk konden verlichten.

Ondertussen komt de zon op. Eugene staat op het dek en geniet van het zicht op de bergachtige kust van Brazilië.

“Tevreden?”, vraagt Julia die stilletjes achter zijn rug is komen staan. Eugene schrikt en wipt een halve meter in de lucht. “Oei! Zo schrikken. Je hebt een slecht geweten,” lacht Julia.

“Nee nee, ik was in gedachten verzonken,” stamelt Eugene. “Het is een lange reis geweest en ik ben blij dat we zonder veel problemen de oversteek hebben gemaakt.”

“Petrus en Mathilde maken zich ongerust over de baby,” zegt Julia. “In het begin van de reis ging alles er goed mee en bloosde het meisje van gezondheid. Maar ik vrees dat ze een longontsteking of zo krijgt.”

“Ik vraag de scheepsdokter om er eens naar te kijken. Het komt hopelijk wel goed,” sust Eugene. “Ik maak me op dit moment meer zorgen over Modest. We zijn nog niet in Argentinië en hij spreekt al een hele week over

heimwee. Ik denk dat hij snel op een boot terug naar België zal zitten.”

“Dat is ieders vrije keuze, Eugeen.” Julia legt een arm om zijn middel. “Het is ook niet simpel om in een ander werelddeel met een andere cultuur en een andere taal opnieuw te beginnen. Er zullen er de komende weken of maanden nog wel volgen die liever arm zijn in het vertrouwde België dan geld te verdienen op een plek waar ze zich niet thuis voelen.”

“Maar iemand die zo snel terug in zijn geboortedorp staat... Dat is koren op de molen van mijn tegenstanders.”

“We zijn voorlopig in Zuid-Amerika, dus maak je geen zorgen over wat ze in Oudenaarde en omstreken roddelen,” troost Julia. “Kijk liever daar. Wat een vreemde vorm heeft die berg!”

“De Pão de Açúcar!”, reageert Eugeen enthousiast. “De Suikerbroodberg! Daarachter ligt Rio de Janeiro! De hoofdstad van het Braziliaanse keizerrijk van Dom Pedro de tweede³. Ik kan niet wachten om je die gigantische stad te laten zien.”

Niet veel later vaart de Teniers de gigantische Baai van Guanabara binnen. De monding is anderhalve kilometer breed, maar daarachter verwijderen de oevers zich tot

³ In 1822 werd Rio de Janeiro de hoofdstad van Brazilië. Pas in 1960 werd de huidige hoofdstad Brasilia gesticht.

wel 28 kilometer van elkaar. Overal staan forten om de baai te verdedigen. Eén ervan zelfs op een rots omgeven door water in het midden van de ingang. Wat verder richting de haven van Rio is het een drukte van jewelste. Heel wat zeilboten en stoomschepen liggen voor anker, komen net aan of vertrekken weer naar andere oorden. Kleine stoomscheepjes doorkruisen de baai om passagiers aan wal te brengen, schepen naar hun juiste plek te slepen of goederen te transporteren naar de opslagplaatsen aan wal.

“Hoe schoon,” zucht Charles Louis, terwijl hij het landschap aanschouwt. Beneden aan de hoge bergen vol tropische planten, vermenigvuldigen duizenden huisjes zich van de hellingen richting de vallei aan het water.

“Mocht ik rijk zijn, ik kwam hier wonen.”

“Dan gaan we straks een huisje voor u zoeken, hé,” lacht Eugeen. “Wie gaat er na het ontbijt mee naar Rio?” Een uur later stappen dertig kolonisten in drie bootjes richting de oever. Eerste werk: in één van de vele kerken de zondagsmis bijwonen. De stadsbewoners van Rio zijn blijkbaar minder katholiek dan de gemiddelde Vlaming, want veel inheems volk zit er niet. Ook in de rest van de stad is het rustig. De meeste winkels zijn gesloten en er loopt dan ook niet veel volk op straat. Enkel de trams doorkruisen onophoudelijk de stad. De smalle kaarsrechte straatjes hebben in het midden een

goot voor het afvalwater. Hoe verder de groep zich van de haven verwijderd, hoe mooier en groter de huizen worden. Boven op een berg rusten ze even uit. Het uitzicht over de stad en de baai is er adembenemend. Maar veel tijd om van de omgeving te genieten is er niet. Tegen het avondmaal moeten ze terug op het schip zijn en sommige kolonisten willen nog wat inkopen doen. Eén van de weinige winkels die op zondag open is, verkoopt naast fruit ook bier en kaas. Twee producten die men blijkbaar tijdens de overtocht gemist heeft, want er wordt een flink voorraadjie ingeslagen. Het is vijf uur in de namiddag als ze allemaal weer veilig en wel op het schip zijn. Twee uur later zien ze de zon adembenemend achter de horizon verdwijnen. De paarse lucht contrasteert prachtig met de vurige wolkenluiers. Dit lijkt het paradijs. Maar nog niet het beloofde land van de Vlaamse kolonisten. Morgen laten ze de Suikerbroodberg achter zich en zet de Teniers zijn reis zuidwaarts verder.

7 januari 1882

“Henri is terug!” Frans komt enthousiast de kamer binnengestormd. Het is een eenvoudige vierkante ruimte. Behalve een houten kruisbeeld zijn de witte muren kaal. In de hoek naast de deur staat een bed met een grote massieve kast ernaast. Het enige raam kijkt uit over de haven van Buenos Aires en het water van de Plata. De groezelige gordijnen zweven zachtjes heen en weer door de Argentijnse zomerbries. Onder het raam staat een tafel met enkele stapels papier waartussen Eugene geconcentreerd brieven zit te schrijven. Maar als Frans binnen komt, springt hij als door een wesp gestoken op uit zijn stoel. Onmiddellijk voelt Eugene het duizelen in zijn hoofd. Hij grijpt de rand van de tafel vast en gaat voorzichtig terug zitten.

“Gaat het Eugene?”, vraagt Frans bezorgd.

“Ja ja, geen probleem. De naweeën van mijn ziekte, denk ik,” zucht Eugene. “Wil je jouw broer vragen of hij zo snel mogelijk naar mijn kamer komt?” Frans vertrekt als een wervelwind en stommelt de trap af. Bijna beneden mist hij een paar treden en met een vloek en een bons belandt hij op de grond. “Alles goed!”, roept Eugene. “Het is maar een blauwe plek,” lacht Frans en hij gaat op zoek naar Henri.

Eugeen glimlacht. Hij heeft het getroffen met de broers Willems. Zonder Henri hadden zijn kolonisten hier nog minstens twee weken langer vast gezeten in Buenos Aires. Die verdomde ziekte...

Een dag nadat het schip Rio had verlaten, kreeg Eugeen plots hevige koorts. Aan de omstandigheden op de Teniers kon het niet liggen, want niemand anders werd ziek. Ook de scheepsarts wist niet goed wat er aan de hand was. Misschien werd Eugeen tijdens het uitstapje door de Braziliaanse hoofdstad gestoken door een insect en had hij nu één of andere tropische ziekte. Het ging in elk geval niet goed met hem. Hij lag te rillen in zijn bed en begon regelmatig te ijlen. De kolonisten waren bezorgd. Julia en Sidonie waakten afwisselend bij zijn ziekbed. Tijdens de tussenstop in Montevideo had niemand zin om van boord te gaan zonder hun leider. Allemaal vreesden ze voor het leven van Eugeen. Met lichte wanhoop zagen ze hun ontschepping in Argentinië dichterbij komen. Wat zouden ze er doen zonder Eugeen?

Op 6 december, 's morgens vroeg, viel het anker van de Teniers opnieuw in de Platastroom. Het was nog vier uren varen tot Buenos Aires, maar de grote stoomschepen kunnen niet verder. Daarvoor is de stroom niet diep genoeg. Alles en iedereen moest worden overgeladen op een kleiner schip dat de

Argentijnse overheid ter beschikking stelde. Ook Eugene werd voorzichtig in een soort hangmat naar de andere boot gebracht. Hij kon zelf niet op zijn benen staan en zijn toestand leek nog steeds even ernstig als een week voordien.

Aan wal controleerde de douane alle bagage en gooide die behoorlijk ruw op enkele karren. Het reisgoed en de kolonisten werden naar het Hotel de Inmigrantes gebracht. Hier mochten ze vijf dagen gratis verblijven. Jules Van Hauwaert was speciaal naar de hoofdstad gekomen om zijn familie te verwelkomen en hij nam die eerste dagen Eugene's rol een beetje over.

Maar vijf dagen volstonden niet voor Eugene om te genezen. Dankzij medicijnen van het lokale hospitaal was de koorts gelukkig wat gezakt en kon hij opnieuw moeizaam communiceren.

“We gaan hier nog even moeten blijven, vrees ik,” sprak Eugene enkele dagen na aankomst tegen de groep. “Het is best dat de mannen op zoek gaan naar werk in de buurt van de stad. Het is oogstmaand, dus bij de boeren rond Buenos Aires kunnen ze wel wat dagloners gebruiken.” Die drie zinnen werden gevolgd door een hoop gekuch. Eugene probeerde het te smoren in zijn kussen, maar het was duidelijk dat hij verder niet veel meer te vertellen had. De kolonisten vertrokken en de groep viel uiteen. De Spaanse lessen tijdens de reis

bewezen hun nut. De Argentijnse landbouwers waren blij met de harde werkers uit Vlaanderen. Maar Eugene beseftte ook dat dit niet te lang mocht duren. Hij wou voor het einde van het jaar richting Villaguay waar de landbouwgronden op hen lagen te wachten. Maar eerst moest iemand bij het lokale bestuur de definitieve percelen vastleggen. Zelf gaan was voor Eugene geen optie. De koorts bleef en de dokter verbood hem om het bed te verlaten.

“Julie, ik zou liefst nu al iemand op verkenning sturen. Dan kunnen we met de hele groep vertrekken zodra ik genezen ben!” Julia zat al weken naast het bed van Eugene. De koude compressen die ze voor hem had gemaakt, waren intussen ontelbaar. Ze was blij dat hij er stilaan wat beter uitzag.

“Ik denk dat er maar één persoon geschikt is. Henri! Die spreekt al behoorlijk goed Spaans en hij weet van aanpakken,” opperde Julia. “Bovendien respecteren zowat alle anderen hem ook. Als hij terug komt met een positieve boodschap over Villaguay, zullen ze hem op zijn woord geloven.”

“Goed idee. Maar ik heb enkele dagen nodig om hem alle informatie te bezorgen. Probeer je hem zo snel mogelijk te bereiken?” En Julia ging aan de slag. Henri werkte op een boerderij in Lujan, veertien uur wandelen van de haven. Op tweede kerstdag stapte de jongeman

de kamer van Eugene binnen en ze begonnen samen de nodige plannen te maken. Het was alsof een last van Eugene's schouders viel en de volgende nacht was de eerste in een maand dat hij rustig sliep. Zijn eetlust kwam stilaan terug en toen Henri op 29 december vertrok, kon Eugene zelfs even op eigen kracht zijn bed uit om hem een goede reis te wensen.

Gestommel op de trap! Het zwetende en blozende hoofd van Frans komt als eerste om de deur heen piepen. Drie seconden later ziet Eugene ook de blinkende ogen van Henri.

"Eugene! Je ziet er goed uit!" Henri geeft Eugene een goed bedoelde klap op de schouders. Het doet hem even naar adem happen en er volgt een korte hoestbui. "Sorry, Eugene," stamelt Henri verschrikt. "Ik dacht dat je helemaal genezen was!"

"Het is niet erg, Henri," stelt Eugene hem gerust. "Het gaat wel. Sedert nieuwjaar heb ik geen koorts meer. En twee biefstukken per dag moeten ervoor zorgen dat ik over enkele dagen weer helemaal de oude ben!" Eugene gaat zitten en biedt de twee broers ook een stoel aan.

"Vertel het eens, Henri. Hoe was jouw verkenningstocht?", steekt Eugene van wal.

"Eugene, het was precies zoals jij had gezegd," start Henri zijn verhaal. "We zijn zonder problemen met de

boot over de rivier tot Paraná gevaren. Het bestuur van de provincie Entre-Rios heeft mij daar bijzonder vriendelijk onthaald. Samen met een ambtenaar ben ik dan per koets verder gereisd naar Villaguay. Een prachtig landschap.”

“Een beetje zoals de Scheldevallei, hé,” onderbreekt Eugene hem!

“Exact. Maar nog veel vruchtbaarder, denk ik. De gronden die ons worden toegekend zijn perfect. Mooie open stukken, maar ook voldoende bos om aan hout te geraken. Het wordt hard labeur, zeker de eerste jaren. Maar ik geloof dat ik daar op acht jaar tijd genoeg kan verdienen om terug te keren naar Maarke-Kerkem en nooit meer te moeten werken.”

“Was er nog nieuws van de treinverbinding?”, vraagt Eugene.

“Ik heb de plannen gezien in Paraná. Die trein komt er zeker en dan kunnen we onze oogsten zelfs tot in Buenos Aires verkopen. Maar dat zal pas voor over enkele jaren zijn,” blijft Henri realistisch.

“En is er daar ook werkvolk om ons te helpen bij het oogsten en zo?”, vraagt Frans.

“Ik heb er daar niet teveel zien werken,” lacht Henri. “In het gras zitten terwijl ze hun schapen hoeden. Dat kunnen ze goed. Maar ik vrees dat we vooral zelf de handen uit de mouwen gaan moeten steken!”

“Ik weet genoeg!” Eugene stelt zich voorzichtig recht en wandelt met de handen achter zijn rug naar het raam. Hij ziet kleine, zwaar geladen schepen de haven uitvaren, de rivieren op richting het Argentijnse binnenland. Zijn besluit staat vast. “Henri, Frans, verzamel de kolonisten. Dinsdag vertrekken we voor het laatste stuk van onze reis.”

10 januari 1882

Ondertussen zijn ze al een maand in Buenos Aires. Maar Eugene heeft deze keer nog niets van de stad gezien. Pas gisteren kwam hij voor het eerst sinds hun aankomst buiten. Hij voelt zich eindelijk weer helemaal in orde. De warme zon doet z'n kaken gloeien. Het is nog maar tien uur, maar het is al behoorlijk warm. Gelukkig blaast er een windje van over het water de haven binnen. Dat zorgt voor wat verkoeling. Eugene draait zich om en kijkt naar de stad die hij nog kent van zijn eerste reis. Kaarsrechte straten van kilometers lang met effen kasseistenen. Tussenin smalle steegjes die nauwelijks onderhouden zijn. Overal mooie parken met standbeelden van generaals en andere historische figuren. Eenvoudige huisjes met een plat dak en een terras ervoor. Hier en daar staat er al eentje met een tweede verdieping en een klein balkonnetje. Voortdurend wordt er gebouwd. Buenos Aires telt zowat een kwart miljoen inwoners, maar er komen er elke dag bij. Bijna allemaal inwijkelingen uit Europa. De stad ziet er dan ook helemaal niet typisch Zuid-Amerikaans uit. Maar er heerst wel een zinderende en bruisende sfeer. De Argentijnse hoofdstad is het middelpunt van de handel voor heel het land. Vijfduizend schepen varen elk jaar volgeladen de haven

in en uit. Kleinere boten brengen goederen via de rivieren verder landinwaarts. Vanuit de pakhuizen vertrekken karren en wagens die zich in de binnenstad mengen met koetsen en de vele trams. Op de drukste momenten staat het verkeer op sommige kruispunten bijna muurvast.

Julia had Eugene aan zijn ziekbed vol bewondering verteld over de enorme stad. Minutieus beschreef ze de kathedraal met een gevel als een Romeinse tempel. Twaalf machtige zuilen. Daar boven een driehoekig fronton met prachtig beeldhouwd het Bijbelse verhaal waarin aartsvader Jakob zijn zoon Jozef terug ontmoet in Egypte. En ze vertelde in geuren en kleuren over het statige beursgebouw en de vele indrukwekkende theaters. “Maar die zijn minder mooi dan de twee kerken van Oudenaarde,” had ze er met een vleugje heimwee aan toegevoegd.

Het geluid van een stoomfluit klinkt snerpend in de oren van de wachtenden op de kade. Het stoomschip Jupiter is bijna klaar voor vertrek. Eugene bekijkt zijn medereizigers op de kade. Ze zijn nog met de helft van het oorspronkelijke veertigtal.

Zoals verwacht keerde Modest terug naar België. Hij was wel nog langs geweest bij Eugene om hem te bedanken voor alle moeite. Maar de heimwee was te

groot. De familie De Merlier had de kans gehad een herberg met restaurant over te nemen in Buenos Aires en dat bevalt hen voorlopig. En enkele van de jonge mannen werken liever in loondienst in de buurt van de hoofdstad dan zelf iets uit de grond te stampen in Entre-Rios. Jammer genoeg wist Eugene dat er ook een paar ontevreden terug zouden keren naar België. Zij hadden gedacht dat ze zonder veel moeite geld zouden scheppen van bij aankomst in Argentinië. Jammer genoeg werkt het zo niet. Ik heb hen er nochtans zo dikwijls voor gewaarschuwd, dacht Eugene droevig. Wie het wil maken in Zuid-Amerika, moet zijn handen vuil durven maken.

De groep die voor hem staat, heeft daar geen schrik van. Charles-Louis en zijn zus Sidonie, Modest en zijn zoon, de families Serroels en Van Hauwaert. Zelfs het gezin van Petrus De Clercq bij wie kort na de aankomst in Argentinië onverwacht hun baby Gabriëlla was gestorven. Frederik uit Mater gaat ook mee en natuurlijk de broers Henri en Frans. Julia zal voorlopig bij de familie De Merlier blijven om dan over enkele weken samen met Eugene terug de boot op te stappen richting Antwerpen.

Maar nu moeten ze eerst aan boord van de Jupiter. De bagage staat al aan dek. En dat is een pak meer dan de kisten waarmee ze van de Teniers zijn gestapt. Ze

kochten intussen vier zware karrewielen, vijf ploegen een aantal harnassen voor de paarden en zakken met onder andere rijst, zout en vermicelli. Dat moet allemaal mee de stroom op.

Om half elf stipt gooit de Jupiter de trossen los en vaart de Plata op. Drie uur later zien ze de monding van de Rio Uruguay. In het midden van de rivier ligt het versterkte eiland Martin Garcia. Vanaf hier is het nog 250 kilometer varen tot het stadje Colón. Links ligt Argentinië, rechts Uruguay. Links een eindeloze groene vlakte, rechts wat meer heuvels en bomen.

Af en toe passeren ze dorpen of kleine steden. De meeste heeft Eugene bezocht tijdens zijn verkenning in 1880. Zoals Nueva Palmira, waar de Belgische dokter Picard woont. Of Fray-Bentos met een slachthuis waar jaarlijks 100 000 runderen geslacht worden. En meer naar het noorden op een heuvelflank het schilderachtige Paysandú dat van kilometers afstand te herkennen is aan de twee sneeuw witte torens van de kerk. De stad Uruguay ligt vreemd genoeg aan de Argentijnse oever en vanaf daar is het nog amper 40 kilometer tot Colón. De meeste reizigers hebben 's nachts enkele uren geslapen, waardoor ze opgewekt kunnen uitschepen in het havenstadje. Hier geen gedoe met het overladen van bagage op kleinere schepen. Colón ligt op een plek waar zelfs behoorlijk zware stoomschepen vlak bij de oever

kunnen komen. Toch telt het stadje maar een duizendtal zielen. De meesten drijven handel of zijn ambachtslui die vanuit hun witgekalkte huisjes hun waren aanbieden.

Eugeen stapt als eerste van boord en gaat onmiddellijk op zoek naar de karren die ergens klaar staan om hen landinwaarts te brengen. Maar hoe hij ook de haven afspeurt, nergens ziet hij de wagens, paarden of ossen. In een klein kantoortje aan de kade vindt hij uiteindelijk iemand met een uniform aan. De man houdt nietsvermoedend zijn siësta en dondert haast van zijn stoel als Eugeen hard en ongeduldig op de deur bonkt. Maar boos worden helpt hier niet.

“Señor Eugenio?”, lacht de man terwijl hij door een stapeltje papier bladert. “U bent te vroeg!”

“Te vroeg?” Eugeen begrijpt er niets van. De boot heeft aan een heel normaal tempo de rivier opgevaren. Ze kunnen toch onmogelijk te vroeg zijn!

“Si, si,” ratelt de Argentijn. “Ik heb hier de papieren van de algemeen commissaris van inwijking. Jullie worden pas morgen verwacht, twaalf januari!”

Zuchtend bekijkt Eugeen de papieren. De man heeft gelijk. De algemeen commissaris heeft zich een dag vergist. “En wat nu?”, vraagt Eugeen. “Ik sta hier met twintig daklozen op de kade!”

“Dat is toch geen probleem,” glimlacht de man. “We zetten uw bagage in de opslagruimte en ik laat enkele dekens bezorgen. Het is zomer, de nachten zijn zacht. U kan zonder problemen slapen onder onze prachtige sterrenhemel!”

Schoorvoetend keert Eugene terug naar zijn kompanen. “Ik heb vervelend nieuws,” begint hij. “Ons transport komt pas morgen. We zullen hier moeten overnachten.” Links en rechts klinkt ontgoocheld gefezel. Maar zoals vaak zijn het Henri en Frans die de sfeer onmiddellijk terug doen omslaan. “We hebben nu al zo lang gereisd, het komt niet op een dag aan,” zegt Frans. “En het geeft ons de kans om de omgeving eens te verkennen,” vult Henri aan. Maar die verkenningstocht zou bijna noodlottig aflopen.

Via een smalle straat wandelt de hele groep door het dorp. Op plekken waar geen huizen staan, groeien onbekende planten tussen het gras. De Vlaamse boeren zijn nieuwsgierig. Modest en Petrus gaan met hun kinderen de exotische gewassen van wat dichterbij bekijken. Een lage boom met grote vingervormige bladen trekt hun aandacht. Er groeien een soort harige peulen op waar bruin gestreepte bonen in zitten. Petrus pulkt er één uit en steekt ze in zijn mond. “Deze smaakt een beetje naar hazelnoten,” stelt hij vast. En terwijl hij er nog één oppeuzelt, geeft hij er enkele aan Modest.

“Inderdaad, niet slecht, “ zegt die. Ondertussen proppen de 11-jarige Marie en de twee jaar oudere Jan ook gauw enkele bonen naar binnen. Enkele minuten later hebben ze daar al spijt van. Bijna gelijktijdig krijgen de twee kinderen buikkrampen. Wat start met wat gejammer, evolueert al snel naar kermen en kriesen. Eugene komt onmiddellijk aangelopen om te zien wat er scheelt. Zijn lessen geneeskunde in Leuven komen nu goed van pas.

“Hebben die kinderen iets speciaals gegeten?”, vraagt hij onmiddellijk.

“Daarnet enkele bonen die we langs de kant van de weg vonden,” antwoordt Petrus ongerust. “Een plant zoals die daar!” En hij wijst naar een boompje tien meter verderop.

“Nee, toch!”, roept Eugene wanhopig uit. “De Ricinus of wonderboom. Daar maken ze kastorolie van, maar die bonen zijn enorm giftig. Vijf of zes kunnen genoeg zijn om een kind te doen sterven.”

“Wat kunnen we doen, Eugene?”, huilt Maries moeder Mathilde.

“Ze moeten braken. Zo snel mogelijk.” Eugene kijkt rond. “Daar is een apotheek. Ik loop voorop. Breng de kinderen naar daar.”

Eugene stapt de apotheek binnen en een oudere man met een bril steekt zijn hoofd vanachter een grote kast

vol lades. In zijn beste Spaans legt Eugeen snel uit wat het probleem is, maar de apotheker is onverstoorbaar.

“Sorry, zonder doktersvoorschrift, mag ik u niets meegeven.”

“Maar die kinderen kunnen sterven!”, roept Eugeen.

“Een extra reden om snel naar een dokter te gaan,” is het laconieke antwoord van de man achter de balie. “Er woont er één om de hoek.” Als een bezetene spurt Eugeen door de deur, de straat op en de hoek om naar het huis van de dokter. Hij hoeft zelfs niet aan te bellen, want de man staat toevallig aan zijn poort met iemand anders te praten. Opnieuw legt Eugeen de situatie uit. Intussen is de rest van de groep ook aangekomen. Als de dokter de twee kinderen ziet, aarzelt hij geen moment. “We hebben helemaal geen duur medicijn nodig,” zegt hij tegen Eugeen. “Kom mee binnen en help mij even!” Samen lopen ze langs de achterdeur de keuken van de dokter binnen. “Neem uit die kast de witte zeep en begin ze alvast te raspen,” beveelt hij. “Ik breng een ketel water aan de kook.” Zodra het water kookt, lost de dokter de zeep erin op. “Zo, en nu met wat koud water zorgen dat het drankje lauw wordt en ons braakmiddel is klaar.” Enkele minuten later staat Eugeen met het mengsel terug bij de kinderen. “Hier! Opdrinken!” Het zeepdrankje smaakt verschrikkelijk. Het kost wat moeite om het Marie en Jan te laten

drinken. Maar zodra het middel de maag van de kinderen bereikt, braken ze alle giftige bonen terug uit. “Zo,” zegt de dokter. “En nu afwachten. Ik denk dat ze het wel overleven. Maar die jongen heeft er precies nogal veel van gesnoept. Die zal nog wel een paar dagen ziek zijn.”

“Bedankt dokter, bedankt Eugeen.” De ouders van de twee kinderen hebben tranen in de ogen.

“Jullie moeten niet huilen,” reageert Eugeen. “Alles komt wel goed. Het is een avontuur dat we niet snel zullen vergeten. Jantje en Marieke hebben nu iets meegemaakt dat hen voor altijd zal verbinden met elkaar.”⁴

Zonder verder te experimenteren met exotische planten, keert de groep terug richting haven. Nog twee dagen en ze zijn op hun eindbestemming!

⁴ *Jean-Baptist Dubuisson en Marie De Langhe trouwen in 1890 effectief met elkaar in Argentinië.*

12 januari 1882

De zon zit nog net achter de einder verborgen wanneer de kolonisten gewekt worden door het klikken van tweehonderd paardenhoeven op de kasseien van Colón. Terwijl ze de slaap uit hun ogen wrijven, laden potige voermannen snel de bagage op tien grote karren. Elke kar wordt getrokken door vijf paarden. Ze zijn niet te vergelijken met de boerenpaarden in Vlaanderen. De edele dieren zijn maar half zo breed en ook hun poten zijn een pak slanker. Maar het zien er sterke en gezonde knollen uit. En het voordeel is dat ze ook comfortabel als rijpaard kunnen ingezet worden.

Zodra alle kisten op de karren staan, stappen de kolonisten op om te vertrekken. Voor dag en dauw laten ze Colón achter zich. In hoog tempo rijden ze naar het noordwesten, richting Villaguay. Marie is intussen helemaal genezen. Jan heeft nog koorts en diarree, maar hij kan gelukkig meereizen.

Het eerste deel van de tocht trekt de colonne nog door bewoond gebied. Ze rijden dwars door de kolonie San José. “Lijkt dat hier een beetje op Villaguay?”, vraagt Petrus aan Eugene.

“Villaguay is veel mooier,” roept Henri van een eind verder.

Eugeen lacht. "Dit is in elk geval ook een succesvolle landbouwgemeenschap," antwoordt hij. "Ze kweken hier tarwe, gerst, mais, aardappelen, bataten en luzerne. De boeren die wat moeite doen om hun onkruid te wieden, halen heel rijke oogsten." Dat zien de kolonisten ook aan de boerderijen tussen de velden. Het zijn prachtige, ruime woningen. Het erf is vaak afgezoomd met jonge boompjes. De welstand druipt ervan af. En ook de inwoners van het stadje zelf boeren blijkbaar niet slecht.

"Ze hebben hier maar liefst drie windmolens om al het graan te kunnen verwerken," gaat Eugeen verder. "En de handelaars zijn stevige concurrenten van die in Colón dat nochtans vlak langs de rivier ligt."

"Hopelijk krijgen wij het even goed," mijmert Mathilde. "Ik twijfel er niet aan," zegt Eugeen. "Maar vergeet niet dat ze hier al vijftientig jaar bezig zijn. Het waren meer dan 500 kolonisten uit de grensregio van Frankrijk, Italië en Zwitserland die hier startten. Wij hebben in vergelijking met hen toch nog wat werk voor de boeg." Al snel laten ze San José achter zich. Hier is het plots gedaan met bomen, struiken en bewerkte akkers. De karren trekken door een eindeloze grasvlakte. Voor hen gras, achter hen gras, links en rechts gras tot aan de horizon. Alsof ze terug op de oceaan zitten, maar dan één met wuivende groene halmen in plaats van water.

Als ze een zeldzame kleine heuvel beklimmen, zien ze in de verte hier en daar een eenzame boerderij. In de wijde omtrek ervan grazen vele honderden koeien en paarden. De grasvlakte is voor hen een eindeloze feestdis die ze in hun hele leven nooit volledig meester zullen zijn.

Veel tijd om van het uitzicht te genieten, krijgen de reizigers niet. De tocht gaat in hoog tempo verder en mens en paard krijgen nauwelijks rust tussendoor. Het is al zes uur 's avonds wanneer boven het ruisen van het gras een nieuw geluid klinkt.

“Ik hoor water,” zegt Honoré. Zijn jeugdige oren werken beter dan die van de meeste volwassenen, want het duurt enkele minuten voor Eugene het ook hoort.

“Dat moet de Rio Gualaguaychú zijn,” zegt Eugene. Zijn woorden zijn nog niet koud of ze zien de glinstering van het heldere rivierwater enkele tientallen meters voor zich uit.

“Die ziet er even breed en diep uit als de Schelde in Oudenaarde,” merkt Petrus op. “Daar geraken we nooit door met die karren.”

“Wacht maar af,” zegt Eugene geheimzinnig. De voermannen aarzelen niet en rijden recht op de stroom af. Pas op het allerlaatste moment zien de kolonisten dat de rivier er op deze plek helemaal anders uitziet.

“Hier is er een paso,” legt Eugene uit. “De mens heeft de natuur een handje geholpen om deze plek doorwaadbaar te maken. Toch wanneer het niet te hard geregend heeft, want anders moet je betalen om één van de bruggen verderop te gebruiken.” Vandaag hebben ze geluk. Het is al een tijdje droog en het water staat niet te hoog. De steile oevers werden vervangen door zachte hellingen die aan beide zijden langzaam richting bedding lopen.

Eén voor één rijden de karren de helling af. De paarden kennen deze route. Het water schrikt hen helemaal niet af. Onbevreesd trekken ze de wagens door de rivier en aan de overkant de helling terug op. Het duurt even voor iedereen aan de overkant is. De eersten hebben hun paarden al uitgespannen en een vuur gemaakt wanneer de laatste kar de rechteroever van de Gualeguaychú bereikt. Hier slaan ze hun kamp op voor de nacht.

Iedereen schaaft zich gezellig rond het kampvuur terwijl de vrouwen wat bonen koken. De sfeer is gemoedelijk. Er wordt veel gelachen. De Argentijnse voermannen zingen melancholische Zuid-Amerikaanse liederen. Vlaamse volksdeuntjes uit de kelen van de kolonisten zorgen voor een aangename afwisseling met het Spaans.

Het is de laatste nacht voor ze hun einddoel bereiken. Nog één keer onder de blote hemel overnachten. De meesten zijn vermoeid van een hele dag hobbelen op de karren. Ze rollen zich in enkele dekens en leggen zich te rusten onder de karren. Maar veel van de jonge mannen kunnen de slaap niet vatten. Ze denken aan wat hen te wachten staat. Aan hun nieuwe thuis. Hun nieuwe leven. De adrenaline neemt het over van de vermoeidheid. Ze leggen nog wat hout op het vuur en praten gedempt over hun hoop en verwachtingen. Een pijp en enkele koppen thee houden hen wel warm tot de volgende ochtend.

13 januari 1882

In het eerste schemerlicht breken de mannen het kamp op. Half slapend stappen vrouwen en kinderen op de karren. Ze vertrekken vroeg. Heel vroeg. Het is nog fris en de komende uren kunnen de paarden een hoog tempo halen. In galop stuiven de karren over de grasvlakte. Als alles goed gaat, zijn ze vanavond in Villaguay.

Aan deze kant van de Gualeguaychú is de regio verlaten. Hier staat nergens een boerderij met bewerkte velden. Hier valt nergens een grazend rund of paard te bespeuren. Hier groeit geen boom of struik die voor wat schaduw kan zorgen. Alleen eindeloos veel gras. En wilde herten. In kuddes van vaak tien of vijftien dieren kijken ze de karavaan die hun vredige omgeving verstoort na. Erg schuw zijn ze niet. Ze hebben hier dan ook weinig te vrezen. Roofdieren leven er niet meer in de regio. Jagen met honden is bij wet verboden. Het is al snel negen uur en de paarden hebben enkele uren rust nodig na een helse rit. De magen van de reizigers beginnen ook te knorren, want ze hebben het ontbijt uitgesteld tot nu. Terwijl ze de dieren uitspannen en zich verzamelen om te eten, komt een kudde herten nieuwsgierig dichterbij. Op een meter of honderd blijven ze staan, hun neus in de lucht.

“Ik ga er eentje schieten als zondagsmaal,” zegt één van de voermannen plots. “Mag ik een geweer lenen?”

Petrus geeft zijn geladen geweer aan de Argentijn. Die kiest één van de tamste paarden uit en wipt lenig op de rug. Met in één hand het geweer en in zijn andere de bleke manen van de bruine merrie, stapt hij langzaam in de richting van de herten. Die lijken het hele schouwspel nogal amusant te vinden. Ze maken voorlopig geen aanstalten om te vluchten.

Wanneer de jager tot op enkele tientallen meters genaderd is, dwingt hij het paard heel traag schuin verder te lopen. Hij laat zichzelf langs de flank op de grond glijden zodat hij bijna helemaal verborgen is voor de herten. Langzaam komt de Argentijn in de beschutting van zijn merrie nog wat dichterbij. Hij steekt zijn hoofd boven de rug van het paard uit en laat de geweerloop op het rijdier rusten. De kolonisten zijn op de karren geklommen en volgen met ingehouden adem het schouwspel.

De voerman concentreert zich, sluit één oog en mikt zorgvuldig... Maar de jager heeft zich te dicht gewaagd. Zonder enige waarschuwing zet de hele kudde herten het plots op een lopen. Een hard schot doorklieft nog de stilte op de vlakte, maar geen enkel dier valt dood of gewond neer. Beteuterd keert de voerman terug naar de groep. Daar onthalen zijn collega's en de kolonisten hem

op plagerig hoongelach. De hertenbout zal voor een andere keer zijn. Voorlopig laten de beestjes zich niet meer zien. En intussen is de middag aangebroken. Tijd om weer te vertrekken. Verder westwaarts door de oneindige grasvelden.

“In zo’n landschap kunnen we toch niet leven,” zegt Remi. “We hebben al een hele dag geen boom gezien. Hier is geen hout om huizen te bouwen of vuur te maken. Waar heb je ons naartoe gebracht?”

“Geen paniek, Remi,” sust Eugene. “Nog een uurtje of zo en het landschap zal miraculeus veranderen!”

Eugene krijgt gelijk. Zonder problemen steken ze een wijde, maar ondiepe rivier over. En al snel verdwijnt de eenzaamheid van de grasvlakte. De veehoeves die zich langs de oevers van de Bergararivier bevinden, worden zichtbaar in de verte. Voor ze het weten rijden de karren tussen hele kudde paarden en honderden koeien met opvallend grote hoorns. Rond drie uur bereiken ze de andere oever van de Bergara. Nog enkele uurtjes rijden tot Villaguay. Als ze bovenop een heuvel komen, zien ze inderdaad een totaal ander landschap. Twintig uur lang was het al gras wat de klok sloeg. Nu kijken ze uit over de vallei van de Arroyo⁵ Villaguay. Een schilderachtig landschap met overal bossen waar schapen, koeien en

⁵ *Arroyo is Spaans voor beek, kleine rivier.*

paarden verfrissing zoeken in de schaduw van de groene kruinen. Hier en daar een eenzame boerderij en daar midden in, op een kleine hoogte... de stad Villaguay. De kolonisten worden muisstil. Sommigen kijken met tranen van ontroering naar hun nieuwe thuis. Dit is waar ze van gedroomd hebben. Dit is precies wat Eugene hen heeft beschreven.

De wagens zetten zich opnieuw in beweging. Ze zien de stad steeds dichterbij komen. Ondertussen rijden ze tussen de bossen en horen er duizenden vogels fluiten. Aan de overkant van de rivier houden ze even halt. Alle kolonisten stappen van de wagens en spoelen in het stromende water van de Villaguay het stof van de voorbije dagen af. Het is vrijdag vandaag, maar ze trekken allemaal hun zondagse pak aan. Dit is een feestelijke dag waar ze nog vaak aan zullen terugdenken. Ze willen een goede indruk maken op de bewoners van Villaguay.

De karren stellen zich op in een mooie rij en iedereen neemt terug plaats. Het is een opvallende en vrolijke stoet die dwars door de stad naar het gemeentehuis trekt. Op de trappen wachten enkele ambtenaren onder leiding van de stadssecretaris José Espindola hen op. "Bienvenidos!", roept José met luide stem als de tien karren halt houden. "Welkom aan de pelgrims van de arbeid!"

6 februari 1883

Onder luid applaus van de familie komen ze gearmd het kerkje van Paulatem buiten. Het jonge koppel glimt van trots. Eugene heeft een nieuw donkerblauw kostuum laten maken en het zit hem als gegoten. Julia draagt een lang wit kleed en een doorzichtige sluier op haar hoofd. Ze zien er knap uit met hun gebruinde huid in de Vlaamse winter.

Eugene en Julia kwamen net na nieuwjaar terug aan in Vlaanderen. De Argentijnse zomer had hen duidelijk deugd gedaan. Eugene had gedacht triomfantelijk te worden onthaald. De Vlaamse kolonisten in Villaguay hadden het voorbije jaar heel wat brieven naar hun Vlaamse familie en vrienden gestuurd met positieve berichten. Hoe ze eerst allemaal een maand op de grote hoeve van de gemeentesecretaris hadden gelogeed zonder een peso te moeten betalen. Hoe ze hun gratis hectaren grond voor het eerst hadden bewerkt en al een behoorlijke oogst binnenhaalden. Hoe ze hout hadden gekapt om eenvoudige, maar comfortabele lemen huizen te bouwen. Hoe sommigen al genoeg hadden verdiend om enkele koeien of schapen te kopen. Jammer genoeg was er ook een duo in Buenos Aires bijna onmiddellijk na aankomst terug op de boot gestapt, om bij hun terugkeer een hoop onzin te

verspreiden. Ze hadden geen enkele moeite gedaan om in Argentinië werk te vinden of zelfs maar mee te reizen naar de Vlaamse nederzetting in Entre-Rios. En toch vonden ze dat Eugene zijn beloftes had gebroken. Onmiddellijk reageerde hij fel in de Scheldegalm met de brieven van zijn kolonisten als bewijs. Maar Eugene had al gemerkt dat het heel moeilijk zou worden om nog dertig of veertig gezinnen te overtuigen de kolonie in Entre-Rios te versterken. Hij had nochtans al een concreet gebied op het oog in het nabijgelegen Cerrito. Toch was de laster die over hem de ronde deed, niet wat hem het meest raakte.

“Ze noemen mij een hoer, Eugene! Niet eens achter de rug, maar recht in mijn gezicht. De kinderen van het dorp lopen achter me aan en zingen schunnige liedjes.” Huilend was Julia een week na hun thuiskomst de keuken van moeder Constance in Welden binnen gestormd. “Ik heb verdomme niets verkeerd gedaan, maar ze roddelen er op los. De pastoor nog in de eerste plaats.” Snikkend had ze zich laten neervallen op een stoel. Constance wist niet hoe ze moest reageren en keek naar haar knokige handen. Beschaamd in de plaats van haar streekgenoten. Eugene trok lijkleek weg. Hij moest zich inhouden om niet naar buiten te stormen om die idioten in Paulatem een lesje te leren.

“Ik ga eens een hartig woordje praten met die onruststokers,” siste hij.

“Dat helpt niets, Eugene,” snikte Julia. “Mijn broer Leo is ook al tegen jan en alleman aan het razen geweest. Ze trekken zich er niets van aan.”

“Maar ik trek het me wel aan, Julia,” antwoordde Eugene. “Er is maar één manier om deze onzin te laten stoppen. Ik dien een klacht in bij het gerecht! En wij gaan trouwen!”

In één klap werd het muisstil in de keuken. Enkel het gekakel van de kippen onder het raam was nog te horen.

“Dat vind ik nu eens een heel goed idee,” doorbrak Constance de stilte. Julia’s tranen verdwenen als bij toverslag.

“Echt waar, Eugene? Wanneer?”, vroeg ze.

“Zo snel mogelijk,” had hij geantwoord. “Ik begin morgen met het verzamelen van alle papieren.”

Wanneer de twee families ’s middags aan de feestdis zitten, zijn de perikelen van de voorbije weken al lang vergeten. De tortelduifjes genieten van elkaar en de aanwezigheid van hun moeders, broers en zussen.

“En nu Eugene?”, vraagt zijn oudere broer Leo. “Wat zijn de plannen?”

“We vertrekken in november terug naar Argentinië. Voorgoed.” Eugene zegt het zonder de minste twijfel in zijn stem. “Julia’s moeder, haar broer Leo en zus Emilie verhuizen mee. En zoals je weet is er ook voor jou nog plaats.”

“Nee, dank u,” grinnikt Leo. “Wie gaat er anders in Welden de boerderij verder zetten? Onze Ward speelt voor ingenieur in Gent, dus daar moeten we niet op rekenen.” Het hele gezelschap schiet in de lach.

“Je kan altijd later nog komen, mocht je van gedachten veranderen,” reageert Julia.

“De komende maanden kunnen we goedkoop logeren in het ‘Hof van Vlaanderen’ op de Markt,” gaat Eugene verder. “Ik plan nog een reeks voordrachten en artikels in de Scheldegalm. En ik moet nog wat mensen helpen die niet kunnen wachten tot wij in november inschepen. Werk genoeg op de plank.”

“En commentaar genoeg ook,” bromt Ward. “Je verspilt evenveel papier in de Scheldegalm om jezelf te verdedigen als om te vertellen over de praktische zaken van zo’n volksplanting.”

“Niet zo pessimistisch, broer,” reageert Eugene. “Jij moet wel in de zaak blijven geloven. Er zullen er de komende jaren nog velen met vertraging beginnen te geloven in de Belgische kolonie. En dan moet jij hen helpen om onze richting uit te komen!” Ward knikt

geruststellend. Hij blijft in Gent, maar is misschien wel degene die het meest gelooft in het project van zijn oudere broer.

“En wat ga jij daar doen in Argentinië?”, vraagt Leo.

“Toch niet boeren, zeker? Met die schrijvershandjes van jou!”

Eugeen kan de plaagstoten van zijn broer verdragen.

Zeker op een feestelijke dag als vandaag. Hij lacht als hij antwoordt. “Wie weet? Misschien begin ik wel varkens te kweken!”

“We gaan samen een boerderij beginnen,” zegt Julia’s broer plots ernstig. “En als we daar een tijdje wonen, zullen ze wel ontdekken hoeveel verstand er in Eugeen zijn hoofd zit en hem één of andere belangrijke functie op een bureau geven.”

“Zie je, Leo,” besluit Eugeen. “Je hoeft je helemaal geen zorgen te maken over ons. Entre-Rios is het paradijs op aarde. Alles komt goed!”

Historische referenties

Het boek 'Eugenio' is een roman en geen wetenschappelijk naslagwerk. Laat dat duidelijk zijn. Er zijn heel wat zaken verzonnen, zeker de gevoelens en emoties van de personages en hun dialogen. Toch is Eugenio gebaseerd op waargebeurde feiten.

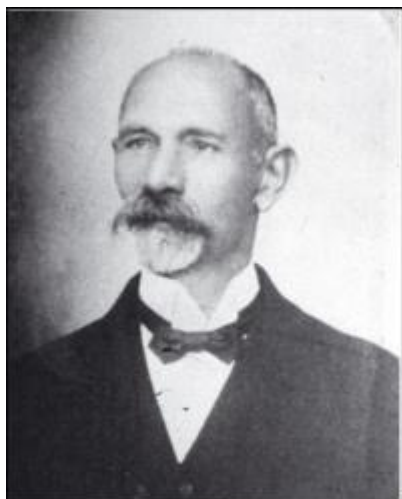
Op zondag 5 juni 1853 komt Eugene Schepens ter wereld in de Reytstraat in Welden. Hij is de zoon van Joannes Baptiste en Maria Constantia Schamp. In de geboortekte wordt 'een kind van het vrouwelijk geslacht' vermeld, een flater van de gemeenteklerk op een blauwe maandag.

[illegible]

Nadat hij de gemeenteschool in Welden doorlopen heeft, volgt hij humaniora aan het Onze-Lieve-Vrouw college in Oudenaarde. Daarna gaat het richting Leuvense universiteit voor een studie natuurkunde en geneeskunde die hij niet afmaakt omdat hij droomt van een kolonie in Zuid-Amerika.

Eugeen was zeker niet de eerste die met een groep Belgen naar Zuid-Amerika trok. Al vanaf de jaren vijftig van de negentiende eeuw gingen volksverhuizers richting Argentinië. Maar Eugeen was wellicht de eerste die dankzij zijn uiterst grondige voorbereiding een aantal gezinnen succesvol rijkdom bracht in een Belgische volksplanting in Zuid-Amerika.

Onder andere deze onderneming vormde een inspiratiebron voor anderen. De cijfers ondersteunen dat. Van 1857 tot 1880 trokken gemiddeld 53 Belgen per jaar naar Argentinië. In 1881 waren dat er 140, waarvan bijna één derde in de groep van Eugeen. Hun aantal zou tot de eerste wereldoorlog niet meer onder de honderd per jaar zakken. Gemiddeld ging het zelfs om 638 Belgen per jaar met pieken in 1888 en 1889 van respectievelijk 3201 en 8666 (!) landgenoten die hun geluk in Argentinië gingen beproeven.



De namen van de belangrijkste personages in dit boek zijn historisch correct. Ze zijn terug te vinden in de brieven van Eugene en andere officiële documenten.

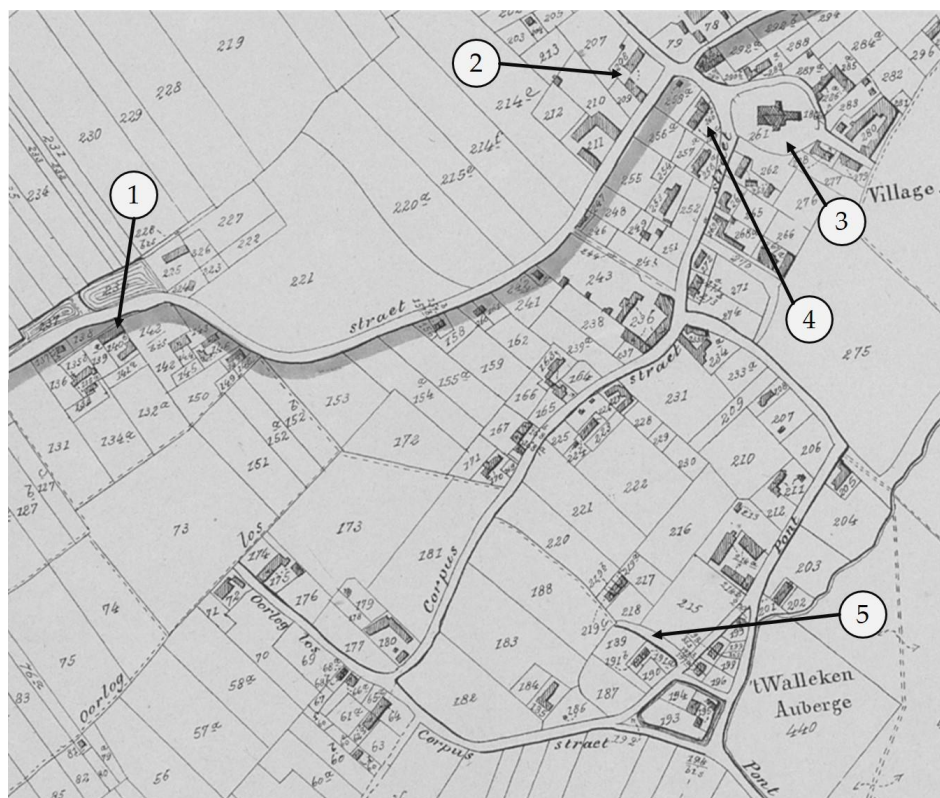
De data (die ook grotendeels de titels van de hoofdstukken vormen) kloppen voor zover ze historisch te verifiëren waren. Anders hebben we een

datum gekozen die past in het tijdsvenster van de beschreven gebeurtenissen.

De beschrijving van de reis van Antwerpen naar Villaguay is grotendeel gebaseerd op het verslag dat Eugene er zelf over schreef en brieven van zijn medereizigers naar het thuisfront. Het traject van Colón naar Villaguay loopt wellicht grotendeels gelijk met de huidige Ruta Nacional 130.

De meeste plaatsen die vermeld worden, zijn historisch zo correct mogelijk weergegeven. Het geboortehuis van Eugene Schepens stond tot 2017 in de Reytsstraat in Welden en werd toen afgebroken. Café De Zwaan bevond zich tegenover de Sint-Martinuskerk in Welden,

nu is dat Mgr. Lambrechtstraat 68. Het 'Hof Van Vlaanderen' was gevestigd op de Markt in Oudenaarde. Het huidige adres is Markt 28. In 2018 wordt er een frituur uitgebaut. 'In de Klok' in Beerlegem bestaat nog steeds. Het is nu restaurant 'De Klokke', naast de kerk.



Welden tijdens de jeugd van Eugene Schepens: 1) geboortehuis Eugene Schepens; 2) gemeentehuis Welden; 3) Sint-Martinuskerk; 4) herberg De Zwaan; 5) huidige Eugene Schepensweg.

De Scheldegalm was een katholiek Oudenaards weekblad dat uitgegeven werd van 1858 tot 1914 en dat vanaf 1880 veel aandacht schonk aan de plannen van Eugeen Schepens en het verslag van de volksplanting. De volledige reeks is digitaal te raadplegen in het Oudenaardse stadsarchief.

De uitspraak 'dulce est pro patria mori' (pagina 6) komt uit Eugeens boekje 'Vlaamsche volksplanting in Entre-Rios' uit 1883. Hij citeert daarmee de Romeinse dichter Horatius die schreef 'dulce et decorum est pro patria mori' (het is zoet en eervol voor het vaderland te sterven).

Het taalboekje 'De Vlugge Spanjaard' bestond echt, maar is wellicht niet meer te vinden. Online vind je wel nog een vijftiende druk van 'De Vlugge Engelschman' (eerste druk in 1863) waarin achteraan het bestaan van de Spaanse versie vermeld wordt.

De Teniers was effectief het stoomschip waarmee de kolonisten naar Zuid-Amerika voeren. Het ijzeren schip werd gebouwd in 1868 in het Schotse Glasgow en kreeg oorspronkelijk de naam 'City of Rio de Janeiro'. Het was één van de eerste pogingen om een koelschip te bouwen dat ladingen vlees, groenten en fruit gekoeld kon

transporteren tussen Zuid-Amerika en Europa. Het schip had eerst Londen en Liverpool als thuishaven. In 1873 kreeg het z'n nieuwe naam en vanaf 1878 was het in Antwerpen geregistreerd. In 1892 werd het afgebroken. We vonden er geen afbeeldingen van terug.

De medereizigers van Eugene in het boek zijn gebaseerd op de passagierslijsten die Eugene zelf meedeelde in de Scheldegalm. In 1881 waren dat:

- Baert Modest, Sint-Kornelis-Horebeke
- Baert Désiré, Maarke-Kerkem
- Bauwens Petrus, Bevere
- Cnockaert Cyrille met zijn echtgenote Marie De Merlier en zoontje Achiël, Nazareth
- Charles Louis Creteur en zijn zus Sidonie, Nokere
- Charles Louis en Jean-Baptiste De Blauwe, Mater
- Petrus De Clercq met zijn echtgenote Mathilde Van Houwart, hun dochter Gabriella en de kinderen uit Mathildes eerste huwelijk Maria en Honoré De Langhe, Ellezelles
- Leo De Couvreur, Everbeek
- Francisca Jacques (*nvdr. We denken dat dit de echtgenote is van Leonard De Merlier, wellicht de broer van Marie (zie hoger). Uit publicaties in de Scheldegalm kunnen we vermoeden dat Leonard al*

voor december 1881 in Argentinië was) en haar kinderen Adolphe, Eudoxie, Emma, Theodule en Arthur, Asper

- Modest Du Buisson en zijn zoon Jan Baptiste, Berchem
- Remi Gyzelinck, Nazareth
- Jean-Baptiste Rogier, Ellezelles
- Jean-Baptiste Schelstraete, Nazareth
- Serroels Jan Francies met zijne echtgenote Marie Van De Putte en hun kinderen Febronie, Octavie, Astère en Waltère, Ronse
- Frederik Van den Brande, Mater
- Joseph en Vincent Van Houwart, Schorisse (*nvdr. De vader en wellicht de oom van Jules Van Houwart/Van Hauwaert die in april 1881 al vertrok*)
- Francis Vindevogel, Zomergem
- Theophiel Vindevogel, Huise
- Francies en Henri Willems, Maarke-Kerkem

En dan nog iets over Julia De Vos. Eigenlijk weten we heel weinig over haar relatie met Eugene. De (romantische) kennismaking en de gesprekken in dit boek zijn verzonnen. Het is opvallend dat Eugene Julia niet vermeldt op zijn lijst van kolonisten, maar in zijn brieven wel meermaals over haar schrijft. Ze was dus mee op de Teniers en wellicht in zijn gezelschap.

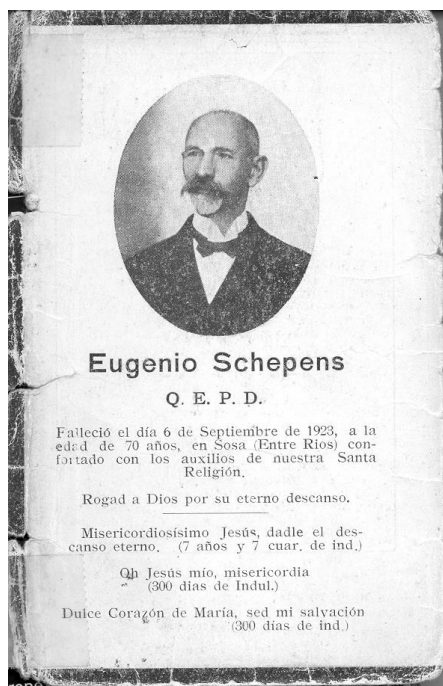


Vandaar de aannemelijke (maar niet historisch gestaafde) verhaallijn dat ze toen al verloofd waren. Ze reist ook met hem terug in 1882. Want ze huwen op 5 februari 1883 in Welden en de dag nadien herhalen ze die beloftes in de kerk van Paulatem.

Eind 1883 trekken Julia en Eugene samen met Julia's familie definitief naar Argentinië. Ze kopen er 116 hectare grond en een stenen boerderij. Vanaf 1886 verhuist het gezin van Eugene naar Paraná, waar hij werkt voor de centrale commissie van statistieken. Vanaf 1890 is hij vooral in het onderwijs actief, eerst als leraar, uiteindelijk als directeur van een correctionele jongensschool. Eugene en Julia krijgen tien kinderen, vijf zonen en vijf dochters. Eén zoon en één dochter overlijden als kind. Twee dochters treden in bij de zusters Franciscanen in Buenos Aires. De zes anderen zorgen voor meer dan 50

kleinkinderen. Heel wat van hun nakomelingen wonen nog steeds in de regio van Entre-Rios.

Villaguay telt tegenwoordig meer dan 30 000 inwoners waarvan de helft één of meerdere Belgische voorouders heeft. Het harde labeur zorgde ervoor dat de meesten succesvol waren in hun nieuwe thuisland. Zij stichtten de Colonia Belga, die bestond tot 1940. Eugene stierf in 1923 op zeventigjarige leeftijd in Sosa, in de Argentijnse provincie Entre-Rios, op 100 kilometer van 'zijn' Villaguay.



Lijst van afbeeldingen:

- p. 23 *De Rio de la Plata met linksboven de monding van de Rio Uruguay (ca. 1900).*
- p. 103 *De geboorteakte van Eugene Schepens.*
- p. 105 *Eugeen Schepens op een foto uit het gemeentelijk historisch museum van Villaguay.*
- p. 106 *Kaart uit de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique; P.C. Popp (1842-1879)*
- p. 110 *Julia De Vos op een foto uit de collectie van achterkleinzoon Julio.*
- p. 111 *Voorzijde van het doodsprentje van Eugene (Eugenio) Schepens.*

Voornaamste bronnen:

Eugène Schepens, volksplanter in Argentinië; Daniël Schepens (2010)

Welden in oude prentkaarten, foto's en doodsbeeldekens; V.V.V.M. (1978)

Mensen overplanten: de Belgische immigranten in Villaguay, hun belevenissen; Eriberto Devetter en Hugo De Clercq (2010)

Stamboom van de familie Schepens door Eric Vandewalle op geneanet.org.

